

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์
ฐปนรรต พรหมอินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช และ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้ความรู้ ช่วยเหลือและ
ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้การจัดทำ
วิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับ รองศาสตราจารย์
ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบ รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช
ตระการศิรินนท์ คุณประเสริฐ อินดี และคุณวิจิตร หลังสัน ที่ได้กรุณารับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการ
ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ ทุกท่าน ที่ได้
กรุณาถ่ายทอดวิชา ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาในสถาบันแห่งนี้
ขอขอบพระคุณนายอำเภอแม่แตง และเจ้าหน้าที่ที่ทำการปกครองอำเภอแม่แตง ตลอดจนกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ อำเภอแม่แตง ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา ตลอดจนญาติพี่น้องทุกคน ที่ให้การส่งเสริม
สนับสนุน และเป็นกำลังใจให้การศึกษาสำเร็จด้วยดี หากมีประ โยชน์อันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ ขอมอบแต่คุณแม่บุญมา ทาวดี ผู้ล่วงลับ

ภัชรีภรณ์ ทาวดี

พฤศจิกายน 2549

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน:

ศึกษากรณีอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย นางสาวภัชริภรณ์ ทาวดี ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์บุญปรนรด พรหมอินทร์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช
(3) รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยอันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (4) ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน และ (5) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 336 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด อายุ 45 - 54 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและไม่ใช่หัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และมีรายได้ระหว่าง 3,000 - 5,000 บาทต่อเดือน 2) กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อยมาก ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ระดับน้อยครั้ง ด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งและการติดตามข่าวสารทางการเมือง ระดับปานกลาง ด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และระดับน้อยครั้ง ด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง 3) ระดับการศึกษา การเป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ รายได้ และที่มาของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองเป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับมาก และ 5) การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองเป็นแนวทางสำคัญของการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมทางการเมือง คณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

Thesis title: Factors Affecting Political Participation of Village Committee Members: A Case Study of Mae Taeng District, Chiang Mai Province

Researcher: Miss Phatchareeporn Tawadee; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Thapanat Phrom-in, Associate Professor; (2) Dr. Jumpol Nimpanich Associate Professor; (3) Dr. Praphon Jiarakul, Associate Professor; **Academic year:** 2006

Abstract

The objectives of this research were study to: (1) personal factors, social factors, and economic factors affecting political participation of village committee members in Mae Taeng District, Chiang Mai Province; (2) political participation of village committee members in Mae Taeng District, Chiang Mai Province; (3) the relationship between personal factors, social factors, and economic factors and political participation of village committee members; (4) the problems of and obstacles to political participation of village committee members; and (5) possible solutions to those problems.

The sample were 336 members of the village committee in Mae Taeng District, Chiang Mai Province. The research tool used was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and Chi square.

The results showed that: (1) the majority of the sample were males. The greatest number was in the 45 – 54 age range and was educated to the level of primary school or lower. Most were members of village fund but were not group leaders. Most were private sector employees and earned 3,000 - 5,000 baht a month; (2) the samples had the most frequent level of political participation in terms of voting. They had a frequent level of participation in terms encouraging others to vote and keeping abreast of political news. They had a medium level of participation in terms of discussing political matters and joining political activities. They least frequently participated in terms of contacting politicians or political officials; (3) the factors of educational level, being head of a group, income, and origin of village committee member status were related to political participation to a statistically significant degree at the level of 0.05; (4) The most significant problem with political participation was contacting politicians or political officials; and (5) The recommended ways of solving the problem are to encourage citizens to vote and to contact politicians or political officials.

Keywords: political participation, village committee members, Mae Taeng District, Chiang Mai Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย	7
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	10
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	23
ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง	33
อุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมือง	37
คณะกรรมการหมู่บ้าน	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	57
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน	62
ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน	69
ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมือง	75
ส่วนที่ 5 แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง	82
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	89
สรุปการวิจัย	89
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	107
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)	108
ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	110
ค โครงสร้างและที่มาของคณะกรรมการหมู่บ้าน	121
ประวัติผู้วิจัย	131

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ อัลมอนต์ และเพาเวลล์ 19
ตารางที่ 2.2	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ คิม 20
ตารางที่ 2.3	ข้อมูลคณะกรรมการหมู่บ้าน 45
ตารางที่ 3.1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 53
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล 59
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลปัจจัยด้านสังคม 60
ตารางที่ 4.3	ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 61
ตารางที่ 4.4	การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 62
ตารางที่ 4.5	การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 63
ตารางที่ 4.6	การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง 64
ตารางที่ 4.7	การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวเรื่องราวทางการเมือง 65
ตารางที่ 4.8	การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 67
ตารางที่ 4.9	การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง 68
ตารางที่ 4.10	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 69
ตารางที่ 4.11	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 71
ตารางที่ 4.12	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 73
ตารางที่ 4.13	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน 74
ตารางที่ 4.14	ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 75
ตารางที่ 4.15	ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวน ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 76
ตารางที่ 4.16	ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจ ติดตามข่าวสารทางการเมือง 77

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.17 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง	78
ตารางที่ 4.18 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	79
ตารางที่ 4.19 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง	80
ตารางที่ 4.20 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	82
ตารางที่ 4.21 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	83
ตารางที่ 4.22 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง	84
ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง	85
ตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	86
ตารางที่ 4.25 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง	87

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสร้างสรรค์ในขณะ ที่รัฐบาลมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการจะนำไปสู่ภาวะความมีเสถียรภาพ ทางการเมือง	36
ภาพที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่สร้างสรรค์ในขณะ ที่รัฐบาลไม่สามารถในการตอบสนองความต้องการจะนำไปสู่ภาวะความไร้ เสถียรภาพทางการเมือง	37
ภาพที่ 2.3 โครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้าน	47

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 โดยมีปัญญาชนกลุ่มคณะราษฎรเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาทางการเมืองอาจถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ทำให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างที่เป็นฐานหรือเบื้องล่าง จนนักรัฐศาสตร์บางคนเชื่อว่าเหตุการณ์นี้อาจถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติเพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มวลชนมีส่วนร่วมอย่างมาก และรุนแรง และมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติบางประการของประชาชนไปจากเดิม

ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 แล้ว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ โดยประชาชนเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และกระจายออกไปยังต่างจังหวัดด้วยการจัดให้มีการเลือกตั้ง การจัดให้มีพรรคการเมือง มีรัฐสภา และการเสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจ เพื่อสร้างระบบการเมืองที่มีความสามารถ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความต้องการและไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียกร้องทางการเมือง เพื่อจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในรูปแบบโครงสร้างข้างบน โดยกระทบส่วนล่างน้อยที่สุด

และเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน นักวิชาการบางกลุ่มถือว่าการพัฒนาทางการเมืองคือการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองจึงขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแท้จริง คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองเหล่านี้ คือ กระบวนการทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีหลายระดับ เช่น ในระดับสูง ได้แก่ การลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อชิงตำแหน่งทางการเมือง การเป็นผู้มีส่วนร่วมก่อตั้งพรรคหรือกลุ่มทางการเมือง ระดับกลาง ได้แก่ การเป็นสมาชิกพรรค หรือกลุ่มทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคหรือกลุ่มทางการเมือง และในระดับต่ำ เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การชักจูงให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับจุดยืนทางการเมืองของตน และการติดตามข่าวสารทางการเมือง เป็นต้น

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายที่วางหลักใหญ่ ๆ ในการบริหารราชการของประเทศ โดยได้แบ่งราชการบริหารออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ราชการบริหารส่วนกลาง ได้กำหนดการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางไว้ดังนี้

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. กระทรวง หรือทบวงซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง
3. ทบวง ซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง
4. กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมซึ่งสังกัดหรือ

ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง

2. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค หมายถึง ราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ซึ่งได้แบ่งแยกออกไปดำเนินการในเขตการปกครองของประเทศ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในเขตการปกครองนั้น ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ของราชการส่วนกลางซึ่งได้รับการแต่งตั้งออกไปประจำในพื้นที่การปกครองต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคเป็นผู้ปฏิบัติการ โดยอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลางที่ได้ได้แบ่งมอบอำนาจให้ไปดำเนินการแทน เนื่องจากราชการส่วนกลางมีงานกว้างขวาง การมีสำนักงานกลางที่จัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม อำนาจการอยู่ที่เมืองหลวงแห่งเดียวไม่อาจอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ทั่วถึง จึงต้องแยกสาขาออกไปตั้งปฏิบัติราชการอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย

1. จังหวัด
2. อำเภอ

3. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นรากฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตย หากประเทศใดมีการปกครองท้องถิ่นอย่างมั่นคงแล้ว ย่อมจะทำให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยของประเทศนั้นมั่นคงด้วย เพราะการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อประโยชน์โดยรวมของท้องถิ่น ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาล
3. สุขาภิบาล

4. ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด (ปัจจุบันมี 3 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร เมืองพัฒนา และองค์การบริหารส่วนตำบล)

และนับแต่เดือนพฤษภาคม 2542 เป็นต้นมา ได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ให้ยกเลิกการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบสุขาภิบาลลง และยกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลตำบลทุกแห่ง ดังนั้น การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันจะประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล เท่านั้น

สำหรับตำบลและหมู่บ้าน มิได้เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคตามกฎหมายแต่อย่างใด ซึ่งตามมาตรา 68 ของกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้บัญญัติไว้ว่าการจัดการปกครองอำเภอ นอกจากที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งก็คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 นั้นเอง

การจัดการปกครองท้องที่ ได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 และต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน จนถึงปัจจุบัน

การจัดการปกครองท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 ประกอบด้วย

1. หมู่บ้าน
2. ตำบล
3. กิ่งอำเภอ
4. อำเภอ

หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ทำหน้าที่ปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านนั้น และมีองค์กรในการบริหารงานภายในหมู่บ้าน เรียกว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน มาตรการตามกฎหมายที่ให้มิคณะกรรมการหมู่บ้านก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ใหญ่บ้านดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ในดุลพินิจของ ผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียว ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยกรรมการ 2 ประเภทคือ

1. กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
2. กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน (แต่ควรมี 5 - 9 คน)

คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และคณะกรรมการหมู่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2534 คือ เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย กิจการเกี่ยวกับความอาญาและความแพ่ง การพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาที่ดิน การคลัง การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม การสวัสดิการและสังคม และกิจการอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นว่าจำเป็น

และนอกจากบทบาทดังกล่าวข้างต้นแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทในทางการเมือง มีส่วนสำคัญในการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่เริ่มต้นจากหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดได้รับความเชื่อถือจากประชาชน และได้รับความไว้วางใจ

จากประชาชนเลือกขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ และเป็นกลุ่มบุคคลที่กรรมการปกครอง ได้คัดเลือกเป็นผู้นำ ตามโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน ปัจจุบันจะเห็นว่า กรรมการหมู่บ้าน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น โดยการเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน การร่วมเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น ดังเช่น สันติ สวัสดิพงษ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน : กรณีศึกษาในท้องที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง) เป็นผู้มียุทธศาสตร์สำคัญในการชักชวนให้ประชาชนไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนสังกัด เป็นผู้มียุทธศาสตร์สำคัญต่อการชี้แนะให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกบุคคลที่ตนแนะนำให้ และเป็นผู้นำชาวบ้านในการชุมนุมประท้วงหรือนำข้อร้องเรียนไปแจ้งต่อส่วนราชการ

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผ่านมา ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ศึกษาเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น Samuel P. Huntington และ John M Nelson (1977:53) Verba และ Nie (1972) Zipp และคณะ (1982) Lester W. Milbrath มีตัวแปรหลายตัวแปรด้วยกันที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เพศ เชื้อชาติ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานที่อยู่อาศัย เป็นต้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น และในฐานะที่ผู้ศึกษารับราชการในกรมการปกครอง มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดให้มีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้าน และดำเนินการฝึกอบรมคณะกรรมการหมู่บ้านให้ทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตามกฎหมาย จากประสบการณ์ที่ปฏิบัติงานมา ได้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ฉะนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาทางการเมืองในพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

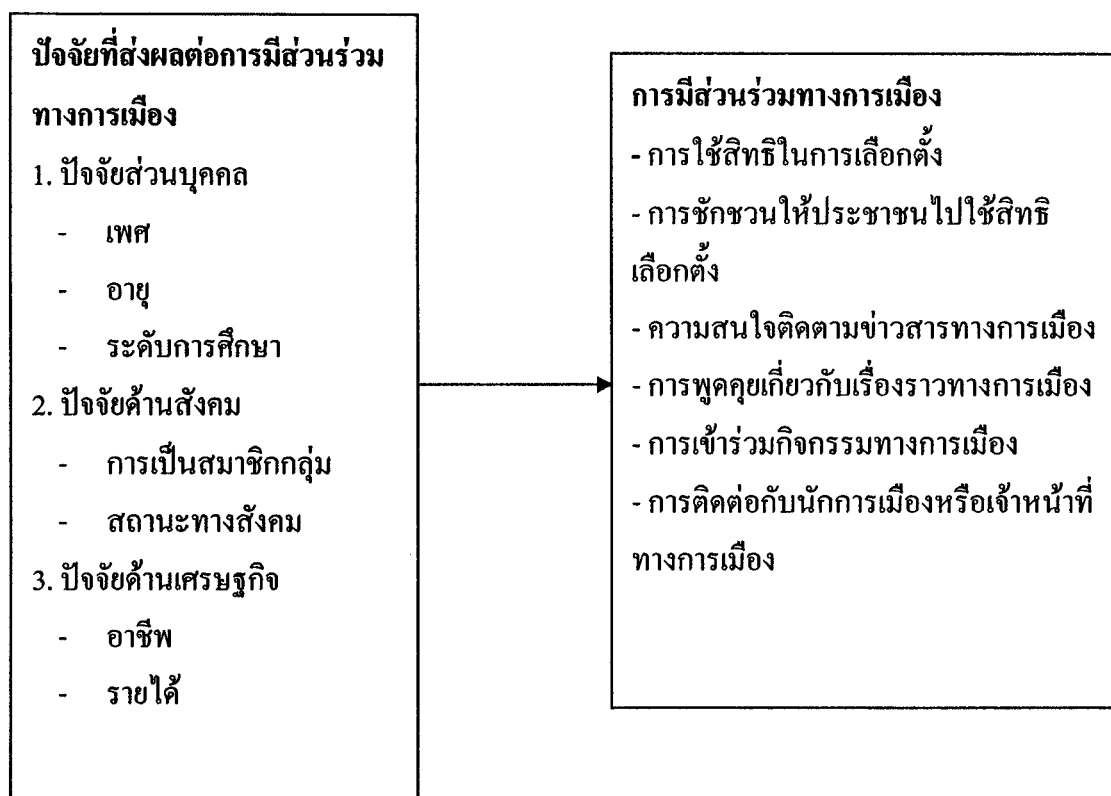
- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยอัน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.5 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

4. สมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

- 4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.2 ปัจจัยด้านสังคม มีความสัมพันธ์ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่งกับกรรมการหมู่บ้าน โดยการเลือกตั้งมีความแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

5.1 **ด้านพื้นที่** เป็นการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 13 ตำบล 119 หมู่บ้าน

5.2 **ด้านเนื้อหา** เป็นการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

5.3 **ด้านประชากร** เป็นการศึกษาวิจัยถึงคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มาจากกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการโดยการเลือกตั้ง

5.4 **ด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย**

5.4.1 **ตัวแปรอิสระ** ได้แก่

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา
- 2) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และสถานะทางสังคม
- 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ และรายได้

5.4.2 **ตัวแปรตาม** ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

- 1) การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
- 2) การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 3) ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง
- 4) การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง
- 5) การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง
- 6) การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน : ศึกษากรณี อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา

6.2 ปัจจัยด้านสังคม หมายถึง การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ เป็นต้น สถานะทางสังคม หมายถึง การมีตำแหน่งต่าง ๆ ทางสังคม เช่น กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง โดยการเลือกตั้ง หัวหน้าหมวด หัวหน้าเหมืองฝาย กรรมการวัด เป็นต้น

6.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้ อาชีพ

6.3.1 รายได้ หมายถึง รายได้ที่มาจากอาชีพ และรายได้อื่น ๆ

6.3.2 อาชีพ หมายถึง อาชีพเกษตรกรรม การรับจ้าง ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว และอื่น ๆ

6.4 การเมือง หมายถึง การจัดสรรอำนาจและผลประโยชน์ที่มีอยู่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ

6.5 การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจอธิปไตย โดยผ่านกระบวนการทางสถาบันและองค์การทางการเมือง ๆ

6.6 การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ซึ่งแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

6.6.1 การใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับในรอบปีหรือวาระที่ผ่านมา คือ ส.ว., ส.ส., ส.อบจ., ส.อบต., ส.ท.

6.6.2 การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึง การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับ

6.6.3 ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง หมายถึง การสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ ทุกประเภท

6.6.4 การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง หมายถึง การพูดคุยเรื่องราวต่าง ๆ ทางการเมือง

6.6.5 การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง เช่น การร่วมกิจกรรมการหาเสียงของพรรคการเมือง หรือการร่วมกิจกรรมการณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การร่วมเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น

6.6.6 การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง หมายถึง การติดต่อสื่อสาร หรือประสานงานกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วคาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

7.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

7.2 ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านระหว่างกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งกับกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง

7.3 ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

7.4 ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

7.5 ผลของการศึกษา องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านตลอดจนประชาชนในพื้นที่และที่อื่นในโอกาสที่เหมาะสมต่อไปได้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาของทฤษฎี แนวคิด และผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเอกสารประเภทต่าง ทั้งตำรา หนังสือ บทความ งานวิจัย ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา มาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อสรุปความรู้ให้สัมพันธ์เชื่อมโยงปัญหาที่ศึกษาในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.1 ความหมายของการเมือง
 - 1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 1.3 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.4 ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.5 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.6 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. อุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมือง
5. คณะกรรมการหมู่บ้าน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญของระบอบการเมือง การปกครองของสังคมที่พัฒนาแล้ว มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง ในสังคมปัจจุบันได้พยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง จากการศึกษาข้อมูล พบว่า มีการอธิบายความหมายของคำว่า การเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้มากมายหลายท่านซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

1.1 ความหมายของการเมือง

การเมือง คือ การจัดสรรอำนาจและผลประโยชน์จากทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การเมืองกับผลประโยชน์จึงเป็นสิ่งที่ดำเนินควบคู่กัน ลักษณะการเมืองของประเทศไทยเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง มิได้กระจายไปในส่วนภูมิภาคหรือท้องถิ่น หรือแม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม อำนาจการตัดสินใจยังอยู่ในมือของข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง อำนาจการจัดสรรผลประโยชน์จึงตกอยู่กับคนส่วนบนของโครงสร้างโดยที่คนส่วนล่างไม่สามารถได้รับผลประโยชน์นั้นอย่างเสมอภาค เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม (http://www.sau.ac.th/main/journal/mlt2_12-1.asp อ้างใน วิชาส โลหิตกุล 2547 : 13)

การเมือง คือ กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์ และสิ่งที่มีค่าทางสังคม โดยผ่านวิธีการที่ใช้อำนาจ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผลประโยชน์และสิ่งที่มีค่าทางสังคมดังกล่าว อาจจะมีตั้งแต่ทรัพยากรธรรมชาติ ไปจนถึงยศฐาบรรดาศักดิ์ กระทั่งกฎระเบียบและนโยบายที่เอื้อให้บางส่วนได้รับผลประโยชน์ และบางส่วนสูญเสียผลประโยชน์ ฯลฯ สิ่งใดที่ได้มาหรือเสียไปโดยไม่ผ่านกระบวนการใช้อำนาจ และอาจจะไม่ถือเป็นเรื่องของการเมือง (เสกสรร ประเสริฐกุล 2543 อ้างใน วิชาส โลหิตกุล 2547 : 13)

การเมืองภาคประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการกำหนดนโยบายและการบริหารประเทศระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ การเมืองภาคประชาชนมีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้ได้รับมุมมองที่หลากหลายและรอบด้านจากประชาชน ได้แนวทางในการจัดการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น กระตุ้นให้ประชาชนเป็นเจ้าของและใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างชาญฉลาดและก่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ (<http://www.grassrootsthai.net> อ้างใน วิชาส โลหิตกุล 2547 : 13)

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของการเมือง หมายถึง การจัดสรรอำนาจและผลประโยชน์ที่มีอยู่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ

1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ในระบอบประชาธิปไตย หากการขัดขวางให้ปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว ย่อมถือว่าการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นคน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องยืนยันว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ฉะนั้นจึงเป็นความชอบธรรมโดยสมบูรณ์ที่ประชาชนจักต้องมีสิทธิ มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในวิถีทางและกติกาแห่งบ้านเมืองของตน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นพลังในการปฏิรูปหรือ

พัฒนาทางการเมือง นอกจากการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็น โอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ รับรู้การใช้สิทธิทวงถาม ติดตามการบริหารงานของรัฐ ผลสุดท้ายจะนำไปสู่การมีอิสรภาพที่ แท้จริง ทั้งทางความคิดและการกระทำ ทั้งนี้จะหลุดพ้นจากการครอบงำได้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือกลไกอื่นใดหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการศึกษา ตลอดชีวิตของประชาชนนั่นเอง (สนั่น อินทรประเสริฐ ม.ป.ป. อ้างใน วิจารณ์ โสคติกุล 2547 : 14)

สนั่น อินทรประเสริฐ (อ้างใน วิจารณ์ โสคติกุล 2547 : 16) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึก ตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็ สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่นในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมหมายถึง การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับ ผลประโยชน์จากโครงการ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการด้วย

2) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะ เข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นใน เรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางในการแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการ ก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

3) เป็นการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อ โครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจาร์ณเนื้อหาของโครงการ

ไพรัตน์ เจริญมิตร 2527 อ้างใน วิจารณ์ โสคติกุล 2547 : 17) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนใน ชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้า มามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ในที่นี้จึงสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมจากแนวคิดข้างต้น การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้อำนาจอธิปไตยในการกระทำกิจกรรมการต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการทางสถาบันและองค์การทางการเมือง ๆ

1.3 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ไมรอน ไวนเนอร์ (Myron Weiner) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การปฏิบัติการโดยสมัครใจ ที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม มีการจัดองค์การหรือไม่ก็ตาม จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ตาม และจะใช้วิธีที่ถูกต้องโดยได้รับการยอมรับตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ โดยที่การกระทำนั้นมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น (พงศกร รอดชมภู 2540 : 17)

มิลแบรท (Milbrath) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน กล่าวคือ ทุกรูปแบบของสังคมมนุษย์จะมีการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแฝงอยู่เสมอ (ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ 2540 : 6)

เจฟฟรีย์ โรเบิร์ต (Geoffrey K. Roberts) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่กระทำโดยสมัครใจของแต่ละบุคคลในกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิก และเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง เช่น ความเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่ในสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายทางการเมืองหรือร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกกลุ่มการเมือง เป็นต้น (พงศกร รอดชมภู 2540 : 18)

แซมมวล ฮันติงตัน และ โจอัน เนลสัน (Samuel P. Huntington and Joan M.) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง เฉพาะการกระทำไม่รวมถึงทัศนคติ เป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นประชาชนทั่วไป ไม่ใช่ชนักการเมืองอาชีพ อันได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง กิจกรรมทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนโดยทั่วไปนั้นจะมีลักษณะที่ไม่ต่อเนื่อง เป็นช่วง ๆ เวลา โดยเฉพาะช่วงเวลาเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เป็นการกระทำที่ไม่เต็มเวลา และเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น ๆ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายความเฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล หรือผู้ปกครอง ซึ่งมีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ไม่รวมถึงการกระทำที่มุ่งหมายเพื่อกดดัน หรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง และไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะสำเร็จผลหรือไม่ ก็ถือได้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจเป็นได้ด้วยจิตสำนึกทางการเมืองของแต่ละบุคคล หรือถูกชักจูงระดมพลังให้เข้าร่วมก็ได้ (พงศกร รอดชมภู 2540 : 19)

เฮอริเบิร์ต แม็คคลอสกี (Herbert McClosky) การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกทั้งหลายในสังคมได้มีส่วนร่วมในการกระทำ

โดยตรง หรือทางอ้อม ก็ได้ บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้เข้าร่วมในทางการเมือง ได้แก่ บุคคลที่เข้าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ การใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง การเสาะแสวงหาความรู้ทางด้านการเมือง การอภิปราย หรือพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง การเข้าร่วมในการชุมนุมทางการเมือง การออกเงินช่วยเหลือสนับสนุนนักการเมือง ฯลฯ สำหรับการเข้าร่วมทางการเมืองที่มีลักษณะเข้มข้นกว่า ได้แก่ การลงทะเบียนเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง การชักจูงให้ประชาชนไปออกเสียงเลือกตั้ง การไปลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การเขียนคำปราศรัย การรณรงค์หาเสียง ตลอดจนการเข้าแข่งขันเพื่อรับตำแหน่งในพรรค และในคณะรัฐบาล เป็นต้น (พงศกร รอดชมภู 2540 : 22)

นอร์แมน ไน และ ซิดนีย์ เวอร์บา (Norman H. Nie & Sidney Verba) การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมทางกฎหมายของราษฎร ซึ่งอาจมากหรือน้อย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลในการเลือกกำหนดบุคลากรในวงการบริหารราชการหรือการกระทำของรัฐ (นิวัตติ จอมใจ 2543 : 15)

อาเธอร์ โบรมเมจ (Arthur W. Bromage) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยแยกออกได้เป็น 3 ประการ ดังนี้ (พงศกร รอดชมภู 2540 : 17)

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (participation by voting)
2. การใช้การกดดัน หรือชักนำอย่างไม่เป็นทางการ (informal method of pressure and persuasion) ซึ่งได้แก่ การแสดงความคิดเห็นโดยตรง หรือทางจดหมาย โทรศัพท์ โทรเลข ฯลฯ และการเดินขบวน หรือ ก่อการจลาจล
3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ (formal actions) ได้แก่ การใช้สิทธิที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ และ กฎหมาย เช่น การริเริ่มกฎหมาย (initiatives) การแสดงประชามติ (referendum) และการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง (recall)

ไมรอน ไวเนอร์ (Myron Weiner) ได้สรุปนิยามในที่ต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ เป็น 10 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำในการสนับสนุน หรือการกระทำในการเรียกร้อง กับผู้นำของรัฐบาล ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือเผด็จการก็ได้ เช่น การออกเสียงประชามติ การร่วมชุมนุมเห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาล เพื่อแสดงว่าเป็นการสนับสนุนของมหาชน หรือเพื่อแสดงว่ารัฐบาลมีความชอบธรรม (Legitimacy)
2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ความพยายามในการสร้างผลกระทบต่อ การดำเนินงานของรัฐบาล หรือ การเลือกตั้งผู้นำรัฐบาล ยกตัวอย่างเช่น การวิพากษ์วิจารณ์ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำของพลเมืองของรัฐตามที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมชุมนุมยื่นข้อเรียกร้อง และการวิ่งเต้นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น การกระทำเหล่านี้ เน้นที่ว่าจะต้องไม่ขัดกฎหมาย

4. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง วิธีการมีตัวแทน ซึ่งความหมายนี้ ผู้ที่เห็นด้วยก็คือพวกที่เชื่อในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ซึ่งความหมายนี้มีผู้ไม่เห็นด้วย คือพวกที่นิยมแบบประชาธิปไตยโดยตรง

5. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกแปลกแยก (alienation) เพราะความรู้สึกนี้ทำให้ขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ และการไม่กระทำที่มาจากความรู้สึกแปลกแยกนั้น อาจก่อให้เกิดผลตามมา แต่ปัญหาที่มีให้คิดว่า เราจะยึดถือปฏิบัติอย่างไรในการที่จะถือว่าการไม่กระทำอันใด ซึ่งมีผลมาจากความรู้สึกแปลกแยก เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง

6. การมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกจากจะหมายถึง การกระทำของพวกที่มีความตื่นตัวทางการเมืองมาก ตัวอย่างเช่น พวกที่สมัครเข้ารับเลือกตั้งหรือพวกที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แล้วเรายังหมายรวมไปถึง การกระทำที่ดูจะมีการตื่นตัวทางการเมืองน้อย เช่น พวกที่ไม่ไปลงคะแนนเสียงแต่ก็ชอบถกเถียงพูดจากันเกี่ยวกับ เรื่องการบ้านการเมืองกับเพื่อนบ้าน หรือพวกที่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือพวกที่สนใจข่าวสารทางการเมืองในสื่อสารมวลชน

7. แม้การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีคนมองว่าเป็นเรื่องของความต่อเนื่อง แต่ก็หมายรวมถึง การกระทำทางการเมืองที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว และมีความรุนแรงเข้าไปด้วย เช่น การเกิดการจลาจลวุ่นวาย หรือการลอบสังหาร เป็นต้น

8. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมองว่าต้องมีจุดหมายที่จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองนั้น ก็ดูได้ไปถึงการกระทำที่ต้องการไปมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินงานของข้าราชการได้ด้วย

9. การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ เป็นการกระทำที่จะมีผลต่อการดำเนินงานทางการเมืองในทุก ๆ ระดับ ซึ่งหมายถึงการดำเนินการที่มีผลกระทบต่อการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติด้วย

10. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ดูที่การปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งอะไรจะเป็นการปฏิบัติทางการเมืองนั้นก็เป็นเรื่องที่อาจต่างกันได้ เช่น ตามกาลเทศะเวลาหนึ่งอาจจะเป็น แต่อีกเวลาหนึ่งอาจจะไม่เป็น หรือในท้องถิ่นหนึ่งถือว่าเป็น แต่ในอีกท้องถิ่นหนึ่งอาจไม่ถือว่าเป็นก็ได้

1.4 ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญ (สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ 2538 : 355) ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการกำหนดตัวผู้ปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง
2. การมีส่วนร่วมในการผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล โดยกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ
3. การมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้าน
4. การมีส่วนร่วมในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งในทางสนับสนุนและคัดค้านรัฐบาล

1.5 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ฮันติงตัน และเนวสัน (Huntington and Nelson) ได้กำหนดไว้ 5 รูปแบบ (นิวัติ จอมใจ 2543 : 16) คือ

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมได้ และในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะได้ปฏิบัติอยู่เสมอ รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อิทธิพลหรือแสดงออกซึ่งเจตจำนงในการเลือกตัวแทนหรือเลือกนโยบาย วิธีการนี้จะสำคัญก็ต่อเมื่อการเลือกตั้งเป็นเครื่องชี้ขาดว่าใครจะเป็นรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายแต่ละระดับ
2. การรณรงค์หาเสียง (Campaign Activity) กิจกรรมในเรื่องนี้อยู่ในกระบวนการเลือกตั้ง แต่การที่ใครคนใดเข้าร่วมในการรณรงค์หาเสียงนั้นจะทำให้การกระทำของเขามีผลมากกว่าไปออกเสียงแต่อย่างเดียว เพราะจะมีผลกระทบต่อการแพ้ชนะหรือต่อการเลือกตั้งทั้งหมด
3. การกระทำของแต่ละบุคคลเป็นเอกเทศต่อปัญหาการเมือง และสังคม (Particularized Contacts) ในกรณีนี้ก็หมายถึงเอกชนได้เริ่มทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อแก้ไข ปัญหาใด ๆ เฉพาะปัญหาของตัวเองหรือครอบครัว หรือในบางครั้งก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาส่วนรวมของบ้านเมือง แต่ทว่าเป็นการติดต่อโดยเอกชน เช่น ราษฎรโดยส่วนตัวได้ติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อแสดงความเห็นและเรียกร้องให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐพิจารณาปัญหาที่เขาเสนอ
4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (Cooperative Activity) ที่แสดงออกต่อปัญหาทางการเมืองและสังคม กิจกรรมแบบนี้ไม่อยู่ในกระบวนการเลือกตั้ง แต่จะเป็นของกลุ่มหรือหมู่คณะที่เกี่ยวกับปัญหาสังคมและการเมือง ในกรณีที่ราษฎรจะไม่กระทำการใด ๆ อย่างแบบที่สาม แต่จะกระทำกันเป็นหมู่คณะ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล

5. กิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงและเป็นการกระทำที่อาจผิดกฎหมาย ซึ่งการกระทำนี้อาจดำเนินการได้โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือเปลี่ยนรัฐบาล หรือเปลี่ยนผู้นำทางการเมือง นั่นคือ การก่อความวุ่นวาย หรือการก่อความไม่สงบนั่นเอง

มิลเบรท (Milbrath 1977 :12-16) ได้จัดรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนออกเป็น 7 รูปแบบ ดังนี้

1. การนิ่งเฉย (Inactive) เป็นรูปแบบของการแยกตนเอง กล่าวคือ การไม่เข้าร่วมกับกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น การไม่ลงคะแนนเสียง (No voting) รวมถึงการไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติด้วย (Patriotic Activity)

2. การเลือกตั้ง (Voting) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์หาเสียงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองออกจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ การลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อข่าวสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงอาจไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ก็ได้ ในทางกลับกันผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบอื่น ๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้

3. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign Workers) เป็นการเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ ซึ่งการเข้าร่วมทางการเมืองในกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง บุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบนี้ จัดเป็นพวกที่ขึ้นเวทีการต่อสู้ทางการเมือง ในขณะที่คนส่วนมากจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้เฝ้าดูคอยตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

4. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) เป็นการเข้าร่วมในการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคมร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะ หรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้ที่มีบทบาทในชุมชนจึงเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูงและมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตาม ผู้มีบทบาทในชุมชนนี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมืองและการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง

5. การติดต่อกับทางราชการ (Contracting official) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั่นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับราชการเรื่องภาษี การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการสังคม ฯลฯ อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านมองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบนี้ เกือบจะไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง แต่เป็นเพียงการมีส่วนร่วมทางการเมืองคับแคบ (parochial participation) หรือการติดต่อเฉพาะเรื่อง (particularized contacting)

6. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) หมายถึง การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนน หรือ จลาจลในกรณีที่ทำเป็น เพื่อบังคับให้รัฐเข้าแก้ไขบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวกับการเมืองให้ถูกต้อง รวมถึงการประท้วงอย่างแข็งขัน และเป็นไปอย่างเปิดเผย ต่อกรณีที่รัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมนุมประท้วง การเข้าร่วมกลุ่มประท้วงรัฐบาลและการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

7. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Political Communicators) หมายถึง การเป็นผู้ติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมือง เมื่อเขาทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำการที่เลวร้าย การเข้าร่วมอภิปรายปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจแก่ราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ มักเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและมีความใส่ใจทางการเมืองมากด้วย ผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่จะไม่แสดงออกด้วยกิจกรรมประท้วง

อัลมอนต์ และเพาเวลล์ (Almond and Powell) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ แบบในระบบหรือแบบปกติ (Conventional) และแบบไม่เป็นระบบหรือแบบไม่ปกติ (Unconventional) สามารถจำแนกออกเป็นแบบย่อย ๆ ได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 2.1 รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของ อัลมอนต์ และเพาเวลล์

Conventional	Unconventional
1. การออกเสียงเลือกตั้ง	1. การยื่นข้อเรียกร้อง
2. การพูดจาปรึกษาเรื่องการเมือง	2. การเดินขบวน
3. กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3. การเข้าประจัญหน้ากัน
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	4. การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
5. การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง	5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
	5.1 ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
	5.2 ประทุษร้ายต่อชีวิต
	6. สงครามกองโจรและการปฏิวัติ

คิม (Kim 1980 : 5) ได้ทำการจัดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองก่อนข้างกว้างขวาง โดยจำแนกออกเป็นมิติต่าง ๆ และได้ยึดหลักค่านิยมของนักวิชาการในอดีตเป็นพื้นฐาน ดังนี้

ตารางที่ 2.2 รูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของ คิม

	การเข้าร่วมโดยเป็นไปตามธรรมเนียมนิยม (Conventional)	การเข้าร่วมโดยไม่เป็นไปตามธรรมเนียมนิยม (Unconventional)
	แบบที่ 1	แบบที่ 2
การเข้าร่วมโดยความสมัครใจ	<ul style="list-style-type: none"> - การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การพูดคุยสนทนากันในเรื่องที่เกี่ยวกับทางการเมือง - การเข้าร่วมกลุ่มในทางการเมือง - การเข้าร่วมในการรณรงค์หาเสียง - การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่บ้านเมือง - การหาตำแหน่งในทางการเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย เช่น การเดินขบวน การประท้วง การก่อวินาศกรรม การเผชิญหน้าต่อผู้เป็นต้น - เป็นพฤติกรรมทางการเมืองที่รุนแรง เช่น การลอบฆาตกรรม การลักพาเรียกค่าไถ่ การรบอย่างกองโจร การปฏิวัติจลาจล เป็นต้น
	แบบที่ 3	แบบที่ 4
การเข้าร่วมโดยความไม่สมัครใจ	<ul style="list-style-type: none"> - การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง - การเข้าร่วมกลุ่มในทางการเมือง - การเข้าร่วมในการรณรงค์หาเสียง - การเข้าร่วมชุมนุม 	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มพลังต่าง ๆ ทางการเมืองที่มุ่งจะทำลายในทางการเมือง

1.6 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มิลแบรท (Milbrath) ได้กล่าวว่า การจัดลำดับความสูงต่ำของการเข้าร่วมทางการเมืองประเภทต่าง ๆ มักจะยึดในหลักเชิงตรรกะหรือนัยที่ว่า การเข้าร่วมทางการเมืองแต่ละประเภทนั้นต่างก็จะใช้ทรัพยากร เช่น เวลา เงินทอง ตลอดจนพลังงาน และอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน ดังนั้นกิจกรรมการเข้าร่วมแบบใดที่บุคคลได้ให้ความทุ่มเทมากที่สุด เสียหรือใช้จ่ายทรัพยากรมากที่สุด จะถือว่าเป็นการเข้าร่วมทางการเมืองที่อยู่ในระดับสูงกว่ากิจกรรมการเข้าร่วมประเภทอื่น ๆ (ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ 2530 : 13)

มิลแบรท (Milbrath) ได้จัดลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองจากระดับต่ำสุด ไปสู่ลำดับสูงสุด (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ 2538 : 355) ดังนี้

1. การแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง
2. การใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง
4. การชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน
5. การติดกระดุมหรือสติ๊กเกอร์เพื่อแสดงการสนับสนุน
6. การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง
7. การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง
8. การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง
9. การร่วมรณรงค์ทางการเมือง
10. การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง
11. การร่วมประชุมแกนนำของพรรค
12. การร่วมระดมทุน
13. การเสนอตัวเป็นคู่แข่งขั้นทางการเมือง
14. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ริชชี่ และ อัลทอฟ (Rush and Althoff) ได้จัดระดับการเข้าร่วมทางการเมืองจากระดับสูงสุด ไปสู่ต่ำสุด ดังนี้ (ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ 2530: 14)

1. การได้เข้าดำรงตำแหน่งในทางการเมืองและการบริหาร
2. การพยายามแสวงหาคำแหน่งในทางการเมืองและการบริหาร
3. การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นขององค์การทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มผลักดัน เป็นต้น
4. การเป็นสมาชิกที่ไม่กระตือรือร้นขององค์การทางการเมือง

5. การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นขององค์การที่มีลักษณะกึ่งองค์การทางการเมือง (quasi – political organization) เช่น กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองในบางประการ

6. การเป็นสมาชิกที่ไม่กระตือรือร้นขององค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง

7. การเข้าร่วมประชุมในที่สาธารณะและการเดินขบวน

8. การพูดคุยหรือสนทนากันในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ

9. การให้ความสนใจในเรื่องราวทางการเมืองโดยอาศัยสื่อสารมวลชนต่าง ๆ

10. พวกที่เชี่ยวชาญทางการเมือง

รอต และ วิลสัน (Roth and Wilson) ได้จัดระดับการเข้าร่วมทางการเมืองจากระดับสูงสุดไปสู่ต่ำสุด ดังนี้ (ประสิทธิ์ สันติกาญจน์, 2530: 15)

1. พวกเบี่ยงเบน เช่น ผู้ก่อการร้ายทางการเมือง การลอบฆ่ากันในทางการเมือง เป็นต้น

2. การเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง

3. การเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองซึ่งทำงานอย่างเต็มเวลา

4. การเป็นหัวหน้าของกลุ่มผลประโยชน์

5. การช่วยรณรงค์หาเสียงให้แก่พรรคหรือผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง

6. การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นของพรรคการเมือง

7. การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์

8. การเข้าร่วมในโครงการต่าง ๆ ของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

9. การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง

10. การเป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์

11. การชักชวนบุคคลอื่น ๆ ให้ไปลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง

12. การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

13. การพูดคุยหรือสนทนากันในเรื่องราวทางการเมือง

14. การให้ความสนใจต่อความเป็นไปทางการเมือง

15. ผู้ที่ไม่ได้ให้ความสนใจทางการเมืองเลย

จากความหมายที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความไว้ รวมทั้งจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงขอสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การ ชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยเกี่ยวกับ เรื่องราวทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การร่วมรณรงค์ทางการเมือง การเป็น สมาชิกพรรคการเมือง การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะในรูปแบบ ในระดับ และวิธีการอย่างไรก็ตาม จะ พบว่ามีปัจจัยและตัวแปรหลายอย่างที่มีอิทธิพลหรือผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนทั้งสิ้น ปัจจัยและตัวแปรต่าง ๆ เหล่านั้น กล่าวโดยรวม ๆ ก็ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับ ตัวบุคคล วัย เพศ การศึกษา อาชีพ อุปนิสัย เหตุผล ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ครอบครั ว กิจกรรม ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ ฯลฯ และปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ พฤติกรรมร่วม ทางสังคม ระดับการพัฒนา หรือความทันสมัยทางสังคม และเศรษฐกิจ การกระทำหรือปฏิกิริยา ตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยผู้นำทางการเมือง หรือผู้แทนของ ประชาชน เป็นต้น

ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีตัวแปรหลายตัวแปรด้วยกันที่เกี่ยวข้องกับสภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เพศ เชื้อชาติ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานที่อยู่อาศัย เป็นต้น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาเรื่อง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น แซมมวล ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) และ จอนท์ เอ็ม เนลสัน (John M Nelson) (1977:53) เวิร์บา (Verba) และ ไน (Nei, 1972) ซิป (Zipp) และคณะ (1982) เลสเตอร์ มิลเบรท (Lester W. Milbrath)

เลสเตอร์ มิลเบรท (Lester W. Milbrath อ้างใน วสันต์ สุวรรณ 2547 : 26 – 29) ได้ แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็น 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางด้านสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม หมายถึง ลักษณะของระบบสังคม (Social System) และสถานการณ์ทางการเมือง (Political Situation) ซึ่งไม่เพียงแต่จะกระตุ้นให้เกิด พฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลเหล่านั้น แต่ยังเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตทางการเมือง ต่าง ๆ ในการเข้าไปมีส่วนร่วมของแต่ละคน ถึงแม้ว่าคนแต่ละคนจะอยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน เพราะเหตุว่าบุคคลเลือกที่จะรับสิ่งเร้าที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal Factors) ซึ่งมีทั้งหมด 5 ประการ

2.1 ปัจจัยด้านพันธุกรรม

2.2 ปัจจัยด้านแรงบีบ

2.3 ปัจจัยด้านความต้องการบุคลิกภาพ

2.4 ปัจจัยด้านความต้องการด้านร่างกาย และจิตใจ

2.5 ความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคน

มิลแบรท (Milbrath) (อ้างใน ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ 2540 : 18-19) ได้สำรวจผลงานของนักวิชาการมากมาย และผลการวิจัยของตนเองสามารถแจ่มแจ้งว่าประชาชนจะมีปฏิกิริยาตอบสนองและมีส่วนร่วมทางการเมืองหลากหลายไปขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะของปัจเจกบุคคล ลักษณะสภาวะแวดล้อม ตลอดจนการถูกกระตุ้นโดยสื่อต่าง ๆ กล่าวคือ

- ผู้ที่ชอบการมีส่วนร่วมในการพูดคุย อภิปรายทางการเมืองจะมีส่วนร่วมทางการเมืองและถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไปออกเสียงมากกว่าผู้ที่ไม่สนใจในพูดคุยเรื่องการเมือง เป็นต้น

- ผู้ที่มีการติดต่อทางการเมือง จะมีส่วนร่วมทางการเมือง และถูกกระตุ้นให้ไปออกเสียงหรือไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองมากกว่า

- คนชั้นกลางจะมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและถูกกระตุ้นให้มากกว่าคนชั้นล่าง

- เพศชายจะถูกกระตุ้นสนใจทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

- ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งมักจะตัดตัวเองออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ ในขณะที่กรรมกรที่มีสถานภาพต่ำกว่าจะกระทำกิจกรรมที่มีความสุขต่อทางการเมืองได้มากกว่า แต่ผู้มีการศึกษาชั้นกลางมีแนวโน้มจะวางเฉยและถอนตัวออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองสุดโต่งดังกล่าว

- ผู้ที่เติบโตในสภาพแวดล้อมทางครอบครัวหรือท้องถิ่นที่มีการพูดคุยกันทางการเมือง จะมีความสนใจและถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่า

- การนิยมนับสนุนบุคคลหรือนโยบาย จะกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้

- การได้รับข่าวสารข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ จะกระตุ้นให้คนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

- ผู้ที่มีวัยกลางคนจะมีความเข้าใจทางการเมือง มีลักษณะเปิดต่อการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเยาว์กว่า

- ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าจะเป็นประชาชนที่ให้ความสนใจรับรู้และรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบทางการเมือง (Civic Duty) สูงกว่า

- กระบวนการกล่อมเกลอบรมปลูกฝังทางสังคม หรือสังคมการเมืองประกิด มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พูด่ง่าย ๆ คือ สภาวะแวดล้อมไม่ได้มีส่วนสำคัญเฉพาะการฝึกฝนให้คนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น แต่เป็นตัวกระตุ้นและเปิดโอกาสให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นด้วย เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง สถานะอาชีพ สถานะสังคม สถานการศึกษา ฯลฯ เช่น ผู้ที่มีจิตใจฝักใฝ่การเมืองจะกระตือรือร้นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีการศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับนักการเมือง หรือพรรคการเมือง เพศชาย ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีฐานะดี

เวอร์บา และ ไน (Verba and Nei) (อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ 2530 : 20) ได้เสนอทฤษฎีว่า ผู้ที่มีสถานภาพสูงนั้นจะมีทักษะทางด้านต่าง ๆ ลักษณะทางด้านทรัพยากร เช่น เวลา เงินทองหรืออื่น ๆ และส่วนได้เสีย หรือผลประโยชน์ที่จะได้จากทางการเมือง (stake in politics) มากกว่าผู้ที่มีสถานภาพต่ำ อีกทั้งผู้ที่มีสถานภาพสูงก็จะเปิดรับการติดต่อสื่อสารทางการเมืองมากกว่าด้วย จึงทำให้ทราบถึงเรื่องราวทางการเมืองและมีความรู้เกี่ยวข้องกับทางการเมืองมากขึ้น นอกจากนี้แล้วบุคคลที่มีสถานภาพสูงยังได้มีโอกาสในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอีกด้วย จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพต่ำ

ซิป และคณะ (Zipp and other, 1982) (อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์, 2530 : 21) ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่ว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจะมีลักษณะบางประการซึ่งเป็นปัจจัยในการขัดขวางไม่ให้เข้าร่วมในทางการเมือง คือ บุคคลเหล่านี้จะมีความสามารถทางการเมืองต่ำและระดับการศึกษาที่ต่ำด้วย อีกทั้งจะถูกจำกัดให้อยู่ในบางอาชีพเท่านั้น ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ และพวกที่มีสถานภาพต่ำนี้มักจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวทางสังคม เมื่อได้เปรียบเทียบกับผู้ที่มีสถานภาพสูงแล้วปรากฏว่า พวกที่มีสถานภาพต่ำนั้นจะสนใจในทางการเมืองน้อยมาก นอกจากนี้ยังรู้ในเรื่องของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการที่บุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยด้วยเช่นกัน ตลอดจนจะมีทักษะในทางสังคมและการเมืองในระดับที่ต่ำ เช่น ทักษะในการแก้ไขปัญหาซึ่งทักษะเหล่านี้จะมีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองให้มีความสะดวกและง่ายดายยิ่งขึ้น ประการสุดท้าย เวลา เงินทอง และพลังงานที่จะใช้จ่ายในการเข้าร่วมทางการเมืองก็มีค่อนข้างน้อยและจำกัด จากเหตุนี้ทำให้ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำเข้าร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่มีสถานภาพสูง

Verba, Schlozman and Brady (1995) (อ้างใน ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ, 2540 : 21) วิเคราะห์ว่า บุคคลปรารถนาจะมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความต้องการที่หลากหลาย บ้างก็ต้องการแสดงความคิดเห็นโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อเจ้าหน้าที่ พนักงานของรัฐ เพื่อให้ได้ผลตามความต้องการ อาจจะทำโดยคนเดียวหรือร่วมกับบุคคลอื่นเป็นหมู่คณะ อาจจะทำในระดับชาติ ระดับรัฐหรือท้องถิ่น มีรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการสื่อข้อมูล ใช้ความกดดันแตกต่างกัน ตามประเด็นปัญหา ทัศนคติ และศักยภาพความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ย่อมจะไม่เหมือนกับของบุคคลหรือที่ต่างเพศ วัย ภูมิหลัง ประสบการณ์ การศึกษา สถานสภาพ อาชีพการงาน และองค์กร กิจกรรม สังคม หรือองค์กรทางการเมืองที่ผู้นั้นสังกัด นอกจากนี้ สถิติการมีส่วนร่วมของประชาชนยังเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

สุจิต บุญบงการ (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม : 30 - 32) ได้แบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 3 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยที่หนึ่ง คือ สถานภาพของบุคคลทางด้านเศรษฐกิจสังคม (Social Economic) ซึ่งเป็นปัจจัยอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ โดยเฉพาะการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้ที่มีการศึกษาสูง มีรายได้สูง มีอาชีพที่มั่นคงชัดเจน จะมีความสนใจในการเมืองสูง มีความตระหนักในผลของการเมืองที่มีต่อชีวิตของตน และมีความรู้ความเข้าใจว่าจะทำอย่างไรจึงจะมีอิทธิพลโน้มน้าวรัฐบาลได้ ดังนั้น บุคคลในระดับนี้จึงมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่าในบรรดาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความชัดเจนมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ปกตินั้น ไม่มีความชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับระดับทางเศรษฐกิจสังคมมากนักน้อยเพียงใด แต่มีข้อมูลในหลายประเทศว่าคนที่เข้ามีส่วนร่วมแบบนี้มักอายุไม่มากและมีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ในกรณีของสหรัฐอเมริกาพบว่า คนผิวดำมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงเข้ามีส่วนร่วมแบบชุมนุมประท้วงมากกว่าคนผิวขาวระดับเดียวกัน

2. ปัจจัยที่สอง การที่บุคคลจะมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสำนึกทางการเมือง (Political Awareness) ซึ่งความสำนึกนี้จะมีมากน้อยเพียงใดนั้น นอกเหนือจากจะขึ้นอยู่กับระดับหรือฐานะทางเศรษฐกิจสังคมดังที่ได้กล่าวไปแล้ว อาจขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ทางการเมืองบางอย่างที่กระตุ้นความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองซึ่งผลักดันให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง เช่น ในกรณีของประเทศไทย จากกรณีที่ประชาชนอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2501

ถึง พ.ศ. 2516 ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อด้วยจอมพลถนอม กิตติขจร การปกครองในช่วงเวลาดังกล่าวแม้จะยอมให้มีการเลือกตั้ง คือใน พ.ศ. 2512 แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าการเลือกตั้งไม่มีผลมากนักต่อการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ทหารยังคงมีอำนาจทางการเมืองและเป็นผู้กำหนดตัวผู้บริหารประเทศ ดังนั้น เมื่ออยู่ภายใต้ผู้นำทหารมาเป็นเวลานานและได้มีการทุจริตคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการใช้ระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ จึงเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจในตัวผู้นำประเทศและในตัวระบบการเมืองอันส่งผลให้เกิดความสั่นไหวและตื่นตัวทางการเมืองซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ “14 ตุลาคม 2516”

3. ปัจจัยที่สาม ที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมือง (Political culture) ซึ่งเป็นเรื่องของจิตวิทยา เนื่องจากประชาชนจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใดขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของอัลมอนด์และเพาเวลล์ (Almond and Powell: 1996) (Political Socialization) และวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic Political Culture) หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้เป็นแบบที่ประชาชนมีความสนใจทางการเมือง มีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่เห็นว่าการเมืองการปกครองเป็นเรื่องของทุก ๆ คน และมีความเชื่อว่าประชาชนมีสิทธิกำหนดตัวผู้ปกครองและนโยบายของรัฐบาล เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นความเชื่อในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ระบบการเมืองที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีสูงในระบบการเมืองที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้เพียง หรือแบบ “ไพร่ฟ้า” (Subject Political Culture) คือ เห็นว่าเรื่องการเมืองหรือการปกครองเป็นเรื่องของผู้นำเท่านั้น ประชาชน ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับและไม่มีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายหรือคำสั่งของผู้นำเท่านั้น สำหรับประเทศไทยนั้น เราพบว่าได้มีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น แสดงว่ามีการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมทางการเมืองมาเป็นแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปและมีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง หน่วยหรือสถาบันที่มีบทบาทในด้านการอบรมกล่อมเกลาข้างต้น คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และองค์กรที่บุคคลทำงาน ในกรณีของไทยการอบรมกล่อมเกลาในสถาบันการศึกษาหรือการเสนอข่าวและการวิเคราะห์โดยสื่อมวลชนได้ช่วยกระตุ้นความสำนึกทางการเมืองอันมีผลค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบหนึ่งเลยมาเป็นแบบมีส่วนร่วม

มิลแบรท และกอลู (Milbrath and Goel) (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม : 32 – 35) ได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. สิ่งเร้าทางการเมือง (Political Stimulate) มิลแบรท และกอลู (Milbrath and Goel) อธิบายว่าก่อนที่การกระทำทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้นั้น บุคคลจะต้องค่อย ๆ ได้รับความเร้าจากสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้าทางการเมืองนี้ เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง การได้รับข่าวสารข้อมูลได้ง่ายหรืออยู่ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองบางรูปแบบ เป็นต้น ซึ่งทั้งสองได้รวบรวมผลการศึกษานักวิชาการหลายท่านและในหลายประเทศ พบว่า

1.1 ยังมีบุคคลที่ได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากเท่าใด เขายังมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเข้าร่วมในลักษณะที่ลึกมากขึ้นเท่านั้น

1.2 บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมในการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองอย่างไม่เป็นทางการจะมีแนวโน้มว่าจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีการพูดคุยเรื่องการเมือง

1.3 ชนชั้นกลางมักจะได้รับความเร้าทางการเมืองมากกว่าชนชั้นกรรมกร

1.4 โดยเหตุที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกัน และโดยเหตุที่บุคคลที่มีการศึกษาสูงจะเข้าไปเกี่ยวข้องและพูดคุยในเรื่องการเมืองมาก บุคคลที่มีการศึกษาสูงจึงมักพบกับสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาดำ

1.5 บุคคลยังพึงพอใจในพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร มักจะมีสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้จะเลือกพรรคใดหรือผู้สมัครคนใด

2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) มิลแบรทและกอลู (Milbrath and Goel) ได้แยกปัจจัยส่วนบุคคลออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ ทักษะคิด ความเชื่อ ลักษณะทางบุคลิกภาพ การตีบลักษณะนิสัยมาจากบิดามารดา และความต้องการในเชิงจิตวิทยา อย่างไรก็ตามในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองได้มีการนำปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาทำการศึกษาเพียง 3 ปัจจัยแรกเท่านั้น ส่วนปัจจัยที่เหลือนั้นยังไม่เคยนำมาศึกษาเพราะการวัดเป็นไปได้ยาก ทักษะคิดและความเชื่อนี้มักจะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับพฤติกรรม ส่วนบุคลิกภาพจะถูกประกอบขึ้นด้วยปัจจัยภูมิหลังหรือป้อนข้อกำหนดต่าง ๆ ให้เข้าสู่กรอบการรับรู้และแสดงออกมาเป็นความเชื่อหรือทัศนคติ ทั้งสองได้รวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยหลายผลงาน พบว่า

2.1 บุคคลยังมีความสนใจและห่วงใยเรื่องการเมือง มีแนวโน้มจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

2.2 บุคคลที่รู้สึกในความสามารถของตน มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนี้

2.3 บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง โดยเฉพาะมีระดับการศึกษาสูง มีแนวโน้มในทางจิตวิทยาที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมาก

2.4 บุคคลที่มีความผูกพันหรือพึงพอใจในพรรคการเมืองหรือกลุ่มทางการเมืองใด ๆ มีแนวโน้มว่าจะกระตือรือร้นที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

2.5 บุคคลที่มีความรู้สึกตระหนักในหน้าที่ของพลเมือง จะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนี้

2.6 บุคคลที่มีบุคลิกภาพชอบออกสังคม จะมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่การเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่มีบุคลิกภาพชอบออกสังคม

3. สิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Environment) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

3.1 กฎกติกาทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง ความถี่ของการเลือกตั้ง หรือ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลกระทบต่อแนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3.2 สถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะระบบพรรคการเมือง กล่าวคือ ระบบพรรคการเมืองจะมีผลกระทบต่อแบบแผนและอัตราของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งงานวิจัยหลายงานพบว่ายิ่งพรรคการเมืองมีการแข่งขันกันมาก อัตราของการมีส่วนร่วมก็จะยิ่งสูงขึ้น กล่าวคือ การแข่งขันของพรรคการเมืองน่าจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วม โดยการกระตุ้นความสนใจในการรณรงค์หาเสียงและทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความพยายามของปัจเจกบุคคลในการที่จะมีผลกระทบถึงผลที่จะออกมา ซึ่งถ้าการแข่งขันของพรรคการเมืองไม่ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจและไม่เกิดความรู้ ความมีประสิทธิภาพ การแข่งขันนั้นก็อาจจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย

3.3 ลักษณะของการรณรงค์หาเสียง

4. ตำแหน่งทางสังคม (Social Position) ตำแหน่งทางสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย เพศ อายุ ศาสนา เชื้อชาติ ฯลฯ ปัจจัยต่าง ๆ นี้เป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในเชิงปริมาณเนื่องจากเป็นตัวแปรที่สามารถเห็นได้ชัดและวัดได้ง่าย อย่างไรก็ตามตำแหน่งทางสังคมไม่ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง แต่จะเป็นตัวแปรที่สนับสนุนตัวแปรทางด้านทัศนคติและบุคลิกภาพทั้งสองได้รวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยหลายผลงาน พบว่า

4.1 บุคคลที่อยู่ในศูนย์กลาง ของสังคมมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล

4.2 บุคคลยังอยู่ในชนชั้นสูงขึ้นไป มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ในชนชั้นต่ำกว่า

4.3 บุคคลยังมีการศึกษาสูง มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาค่ำกว่า

4.4 บุคคลที่มีฐานะดี มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีฐานะด้อยกว่า

4.5 ชาวชนบท มักจะมีความตื่นตัวทางการเมืองน้อยกว่าชาวเมือง

4.6 บุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร มักจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ

4.7 ยิ่งบุคคลอาศัยอยู่ในชุมชนใดเป็นเวลานาน เขาก็มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

เจมส์ เดวิด บาร์เบอร์ (James David Barber :1969) (อ้างใน จิตตรา พรหมสุติมา 2541 : 38 - 39) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยหลักที่สำคัญ ได้แก่

1. แรงจูงใจ ในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ความศรัทธาและความไว้วางใจ ในกระบวนการทางการเมือง ความสำนึกในหน้าที่ของพลเมือง โดยถือว่าเป็นพันธะหน้าที่ที่จะพึงกระทำ เช่น การยอมรับว่ากระบวนการเลือกตั้งเป็นวิธีการ “ที่ดี” ในการปกครองประเทศ และมีความเห็นว่าคนไทยทุกคน “มีหน้าที่” ในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

2. โอกาส ได้แก่ การปราศจากซึ่งอุปสรรคทางกฎหมาย และโอกาสในด้านความสะดวกในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น มีสิทธิตามกฎหมาย สามารถหาหน่วยเลือกตั้งพบ เป็นต้น

3. ทรัพยากร ทรัพยากรที่สำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่ 3 ประการ คือ ความรู้ ทักษะ และเงิน ปัจจัยทั้งสามนี้ต่างมีอิทธิพลต่อกันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือคนที่มีความรู้สูง มักจะมีรายได้สูง และมีทักษะในทางการเมืองสูงตามไปด้วย

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยในด้านแรงจูงใจ โอกาส และทรัพยากร ต่างเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ในระบบที่มีการเปิดโอกาสอย่างกว้างขวางแม้ว่าแรงจูงใจและทรัพยากรมีไม่มากนัก ประชาชนก็อาจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ หรือในอีกด้านหนึ่งแม้ว่าไม่มีโอกาสและทรัพยากร

มากนัก แต่ประชาชนมีแรงจูงใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมาก ก็สามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้เช่นกัน

แม้คอลลอสกี ได้อธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมด้านจิตวิทยา และทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ดังนี้ (สถิต นิยมญาติ 2524 : 33 - 34)

1. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (The Social Environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ประกอบด้วยระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ และพื้นที่อยู่อาศัย จากผลการศึกษาเปรียบเทียบในสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ พบว่า สิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variables) เมื่อพิจารณากันในแง่ของจิตวิทยาแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะดำรงคงอยู่ได้ขึ้นอยู่กับรางวัล (Rewards) หรือผลตอบแทนแก่ผู้มีส่วนร่วมนั้นอย่างไรบ้าง เกี่ยวกับเรื่องนี้ นักวิชาการมักจะทำให้เหตุผลว่า การที่มนุษย์เราจะมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นก็เพื่อสนองความต้องการต่าง ๆ (Needs) ของเขา เช่น ความต้องการอำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ การมีสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีศักดิ์ศรี และการยอมรับทางสังคม

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (อ้างใน จิตรา พรหมชุติมา 2541 : 43 - 44) ได้กล่าวถึงปัจจัยหรือตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีผลต่อการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ 2 ประการ คือ

1. ทศนคติทางการเมือง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1.1 ผู้ที่สนใจการเมืองมักจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่สนใจ ความสนใจทางการเมืองอาจจะดูได้จากการติดตามข่าวคราวทางการเมือง เช่น โดยทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การพูดคุยกับคนอื่นทางการเมือง การไปฟังการปราศรัยหาเสียง เลือกตั้ง ฯลฯ

1.2 ผู้ที่มีความเลื่อมใสต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง หรือผู้สมัครคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษยังมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง และมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย

1.3 ผู้ที่มีความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองของตน (Political Efficiency) คือ เชื่อว่าเขามีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ จะมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่คิดว่าตนไม่มีประสิทธิภาพทางการเมือง

1.4 ผู้ที่เชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ (Sense of Citizen Duty) คือ เชื่อว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำมิใช่เป็นสิทธิที่จะทำก็ได้ไม่ทำก็ได้ คนพวกนี้มีแนวโน้มจะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง

1.5 ผู้ที่มีความรู้สึกไม่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือขาดศรัทธา ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือขาดศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และคิดว่า นักการเมืองไม่น่าไว้วางใจ คนพวกนี้จะแยกตัวเองออกจากการเมือง

1.6 ผู้ที่มีความเข้าใจทางการเมือง (Political Understanding) มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่เข้าใจทางการเมือง

2. บุคลิกภาพ ประกอบด้วย

2.1 ความสามารถในการเข้าสังคม (Sociability) หมายถึงการที่บุคคลสามารถสมาคมกับคนได้อย่างไม่เคอะเขิน มีความสามารถเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่าย บุคคลกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองสูง

2.2 การขาดความมุ่งหมายในชีวิต (Anomie) บุคคลที่ขาดความมุ่งหมายในชีวิต จะแสดงออกโดยการขาดค่านิยม ขาดการสร้างแนวทางในชีวิต มีความรู้สึกที่ตนเองไม่มีความสามารถ ไม่มีใครสนใจ บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

3. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The Political Environment) ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมืองจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ เพราะเป็นเรื่องที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำในลักษณะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็ได้ พิจารณาได้จาก

3.1 ระบบพรรคการเมือง (The Party System) พรรคการเมืองแสดงบทบาทได้ 2 ประการ คือ บทบาทในลักษณะของการแสดงออกซึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความรู้สึกที่จะคัดค้านหรือต่อต้านผู้ที่อยู่ตรงกันข้ามหรือต่างพรรค ประการที่สอง พรรคการเมืองจะแสดงบทบาทเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุมัตถุประสงค์บางอย่าง เช่น การติดต่อและช่วยเหลือลงทะเบียนให้แก่ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ช่วยเหลือในเรื่องการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งและจัดให้มีการรณรงค์หาเสียง เป็นต้น

3.2 การรณรงค์หาเสียง (The campaign) ความพยายามของพรรคการเมืองที่จะชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตนโดยวิธีการรณรงค์หาเสียงแบบต่าง ๆ

3.3 ประเด็นและอุดมการณ์ทางการเมือง (Issues and Ideology) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

3.3.1 ประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง (Position Issues) เช่น การรักษาพยาบาลฟรี การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ฯลฯ

3.3.2 ประเด็นที่เกี่ยวกับโหวต ได้แก่ ปัญหานโยบายต่างประเทศ สิทธิเสรีภาพของประชาชน

3.3.3 อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) บุคคลหรือสังคมที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมมีผลต่อการแสดงบทบาทหรือการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย ถ้าบุคคลหรือสังคมนั้นมีอุดมการณ์ทางการเมืองระบบประชาธิปไตย ประชาชนก็จะไปแสดงบทบาททางการเมืองหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

3. ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.1 สภาพของปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการทางการเมืองของระบบการเมืองสมัยใหม่ ระบบการเมืองในปัจจุบันไม่ว่าจะพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาต่างยอมรับในหลักการที่ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความจำเป็น จะพบว่า ลักษณะและระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนามีความแตกต่างกันอยู่มาก ในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงอย่างต่อเนื่องและเป็นไปโดยสมัครใจ ส่วนในประเทศที่กำลังพัฒนา การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่หลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นการใช้ความรุนแรงและอื่น ๆ ในบางประเทศก็ได้ใช้นโยบายกดหรือขัดขวางไม่ให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว บางประเทศประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความนิ่งเฉยทางการเมือง ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่ค่อนข้างต่ำ ในบางประเทศใช้นโยบายระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวทางที่ผู้นำประเทศได้วางไว้ ซึ่งถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบระดม (mobilized participation) มิใช่การมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ (voluntary participation) (สุจิต บุญบงการ 2534 : 83) และได้จำแนกสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นดังนี้

3.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง จะมีความเกี่ยวข้องกับความตื่นตัวทางการเมืองอย่างมาก การตื่นตัวทางการเมือง เป็นเรื่องของการมีความสำนึกทางการเมือง ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในกรณีของประเทศไทยความตื่นตัวทางการเมือง (political awareness) ของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการเมืองไทยในปัจจุบันอันมีผลทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นอย่างไร้ประโยชน์และประชาชนอาจตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองได้โดยง่าย

ความตื่นตัวทางการเมืองของคนไทยที่มีอยู่ไม่มากนักแสดงให้เห็นได้จากประชาชนคนไทยยังมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยที่ไปลงคะแนนเสียงไม่ใช่เพราะมีความตื่นตัวทางการเมือง แต่ไปลงคะแนนเพราะถูกชักจูงถูกระดม หรือถูกจ้างวาน นอกจากนี้ประชาชนคนไทยยังเข้าไปร่วมทำงานกับกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ น้อยมาก พรรคการเมืองของไทยมีจำนวนสมาชิกไม่มากนัก อันแสดงให้เห็นว่าคนไทยยังมีความตื่นตัวทางการเมืองต่ำ

3.1.2 ลักษณะของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของคนไทย

การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญแบบหนึ่ง คนไทยซึ่งไปลงคะแนนเสียงยังไปลงคะแนนด้วยความสำนึกว่าเป็นหน้าที่มากกว่าไปเพื่อแสดงออกซึ่งความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงหรือควบคุมรัฐบาล คนไทยส่วนใหญ่ยังเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่หรือบทบาทเพียงเพื่อเป็นปากเสียงแทนตนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าผู้ไปลงคะแนนเสียงเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งเช่นกันแต่ไม่มากนัก คือเห็นว่าเป็นเพียงการเลือกตัวแทนเท่านั้น มิใช่เป็นการเลือกรัฐบาล การไปเลือกตั้งจึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกิดจากความรู้สึกที่ว่าตนเองมีอิทธิพล มีอำนาจหรือมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficiency) ที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวรัฐบาลในนโยบายของรัฐบาลหรือเพื่อให้ผู้ที่ตนพอใจได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำงาน การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นเพียงการปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมือง (สุจิต บุญบงการ : 83-89)

3.1.3 ลักษณะของการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์

กลุ่มผลประโยชน์ในระบบการเมืองของไทยนั้นยังไม่เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มชาวนาชาวไร่ หรือกลุ่มนักศึกษา ปัญญาชน กลุ่มเหล่านี้ ไม่เป็นกลุ่มที่มีพลังทางการเมืองอย่างแท้จริง และไม่สามารถเป็นกลุ่มที่กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจำต้องมีการกระตุ้นให้ตระหนักในการปกป้องผลประโยชน์ของตน กลุ่มผลประโยชน์จึงกลายเป็นองค์การหลักในการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในเรื่องการปกป้องผลประโยชน์ แล้วรวบรวมกลุ่มประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนเพื่อให้ได้ผลทางการเมืองอย่างจริงจัง ดังนั้น ถ้ากลุ่มผลประโยชน์ไม่มีความเข้มแข็งอย่างในกรณีของประเทศไทยแล้ว ก็จะไม่สามารถกระตุ้นความสำนึกในทางการเมืองของประชาชนได้ ส่วนกลุ่มที่มีพลังทางการเมืองคือกลุ่มของนักธุรกิจซึ่งเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง บรรดานักธุรกิจเหล่านี้หาได้ร่วมมือกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนไม่ แต่กลับรวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นเกณฑ์

3.2 สาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3.2.1 สาเหตุจากวัฒนธรรมทางการเมืองและการศึกษา

วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยเป็นปัจจัยที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทยอยู่ในระดับต่ำ วัฒนธรรมทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (democratic political culture) หรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participation political culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มักมีลักษณะเป็นแบบที่ประชาชนมีความสนใจในทางการเมือง มีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความเห็นว่าการเมืองการปกครองเป็นเรื่องของทุก ๆ คน มีความเชื่อว่าประชาชนมีสิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครองเป็นเรื่องของทุก ๆ คน มีความเชื่อว่าประชาชนมีสิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครองและนโยบายของรัฐ รัฐบาลจะต้องดำเนินงานตามความต้องการของประชาชน และประชาชนมีความเชื่อและศรัทธาในการปกครองแบบประชาธิปไตย นอกจากนั้นยังเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นสิทธิเสรีภาพของเอกชน กล่าวอีกนัยหนึ่ง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในอุดมการณ์ของประชาธิปไตย

ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยที่ไม่ได้เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1. ประชาชนโดยทั่วไปมีความเชื่อว่าการเมืองหรือการบริหารประเทศเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยบางกลุ่มเท่านั้น
2. ประชาชนคนไทยมักเห็นว่าการเมืองนอกจากจะเป็นเรื่องของกลุ่มผู้นำ ซึ่งมีจำนวนไม่มากนักแล้ว ยังเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์อย่างชัดเจนจนเกินไปจนการเมืองเป็นเรื่อง “สกปรก”
3. การยอมรับในอำนาจนิยม การยอมรับในเรื่องผูกพันกับการยอมรับในบทบาทและอำนาจของข้าราชการ หมายความว่า ประชาชนยอมรับว่าตนเองไม่มีอำนาจหรือความสามารถทางการเมืองแต่อย่างใด
4. การศึกษาที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองไม่ได้สนับสนุนให้คนไทยมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง

3.2.2 สาเหตุจากบทบาทของพรรคการเมือง

ปัญหาที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในอัตราต่ำนั้น อาจมีสาเหตุประการหนึ่ง คือ การขาดซึ่งองค์การหรือสถาบันทางการเมืองที่คอยกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและจัดการการมีส่วนร่วมทางการเมือง

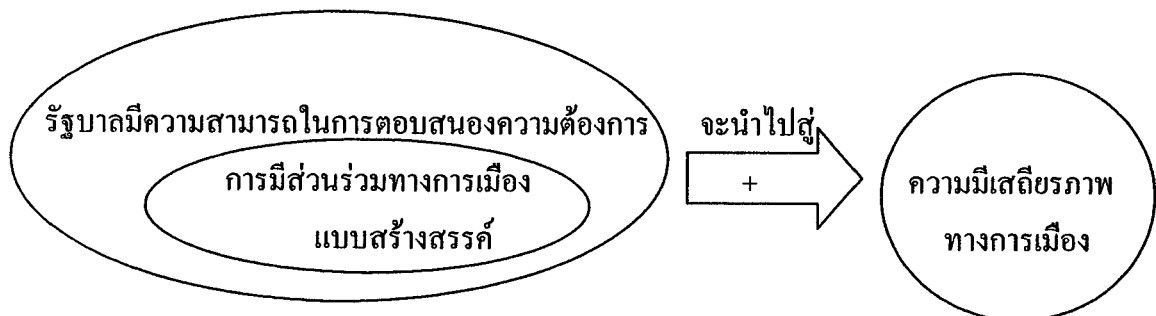
เมืองของประชาชนให้มีความเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีน้ำหนักและมีระเบียบ สถาบันทางการเมืองที่สำคัญนั้นคือ ระบบพรรคการเมือง ปัจจุบันพรรคการเมืองยังเป็นองค์การที่อ่อนแอและขาดความเป็นสถาบัน คือ การขาดองค์กรที่ซับซ้อนพอที่จะเผชิญกับความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้ การบริหารภายในพรรคยังขาดหน่วยงานที่ทำงานที่มีประสิทธิภาพ การแตกแยกกันภายในพรรคเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พรรคขาดความเป็นสถาบัน

3.2.3 สาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางการเมือง

สภาพแวดล้อมทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ไม่ได้สนับสนุนการขยายตัวการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้กว้างขวาง

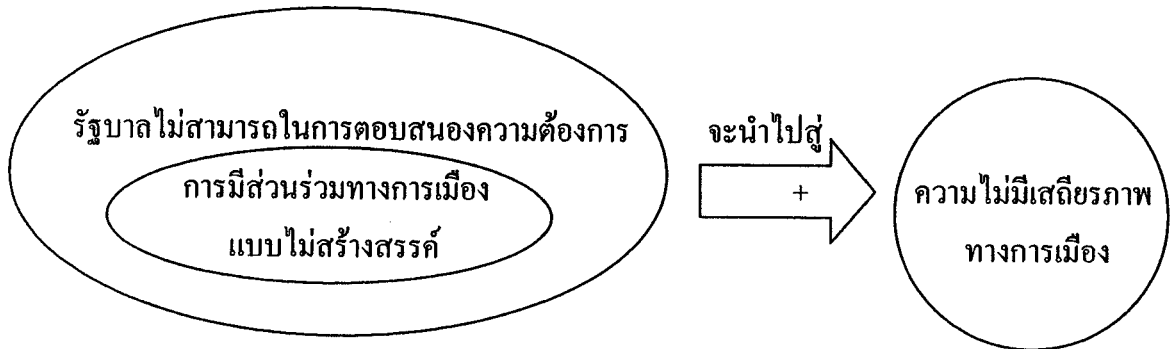
วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2545 : 431) ได้สรุปว่าปัญหาและแนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะพิเศษที่เกี่ยวกับระบบการเมืองอยู่ 2 ประการ คือ

1. ถ้าหากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสร้างสรรค์มีอยู่ในระดับที่สูง ในขณะที่รัฐบาลมีความสามารถในการตอบสนองข้อเรียกร้องต่าง ๆ ได้ดี ย่อมทำให้ระบบการเมืองนั้นมีเสถียรภาพทางการเมือง

ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสร้างสรรค์ในขณะที่รัฐบาลมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการจะนำไปสู่ภาวะความมีเสถียรภาพทางการเมือง

2. ในทางกลับกันหากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่สร้างสรรค์ได้รับการยอมรับในวงกว้างมีอยู่ในระดับที่สูง รัฐบาลไม่มีความสามารถในการตอบสนองใด ๆ ได้ อาจนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง

ภาพที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่สร้างสรรค์ในขณะที่รัฐบาลไม่สามารถในการตอบสนองความต้องการจะนำไปสู่ภาวะความไร้เสถียรภาพทางการเมือง

4. อุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จันทนา สิทธิจารี (2544 : 427 - 429) มีความเห็นว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การเพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในประเด็นนี้อาจแบ่งตามลักษณะของพฤติกรรมการไม่มีส่วนร่วมและลักษณะของประชาชนได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ประชาชนที่เป็นกลุ่มคนชั้นกลางขึ้นไป มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอยู่ในระดับที่เข้าใจถึงความหมาย ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย แต่ปฏิเสธที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบที่เป็นทางการหรือการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เพราะขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อพฤติกรรมของนักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีอยู่

1.2 ประชาชนที่เป็นกลุ่มคนชั้นกลางขึ้นไปเช่นกันที่ปฏิเสธที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะวิถีชีวิตในโลกเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้คนกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับการเคร่งครัด แสวงหา ความมั่งคั่ง ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และชีวิตส่วนตัว ประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่กว่า ขาดสาธารณประโยชน์จิต คือ จิตที่เป็นสาธารณะที่เห็นประโยชน์ส่วนตนกับประโยชน์ส่วนรวมเชื่อมโยงถึงกัน คนกลุ่มนี้จะไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกรูปแบบ ตราบเท่าที่ประโยชน์ส่วนตนของเขายังไม่ถูกคุกคาม ถิครอนจนต้องพึ่งพิงอำนาจทางการเมืองเข้ามาช่วยจัดการให้

1.3 ประชาชนที่เป็นกลุ่มคนระดับล่างในสังคมที่ฐานะยากจน ขาดการศึกษา ขาดโอกาสของการประกอบอาชีพ ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทยยังมีประชาชนกลุ่มนี้อยู่เป็นจำนวนมาก ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มองไม่เห็นและไม่เข้าใจว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีความสำคัญมากไปกว่าการดิ้นรนหาเลี้ยงชีวิตให้อยู่รอดไปได้ในแต่ละวันได้อย่างไร จึงปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบหากไม่มีสิ่งจูงใจ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงสัญลักษณ์ โดยปราศจากความตระหนัก ความเข้าใจในคุณค่า และความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริงหรือเป็นการมีส่วนร่วมเพราะอิทธิพลของปัจจัยแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในสัดส่วนที่สูงมาก บางแห่งครบร้อยละ 100 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยกลไกของรัฐบาลภาคภูมิใจว่าเป็นสัมฤทธิ์ผลของการรณรงค์ประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นเพราะมีการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างรุนแรง โดยเฉพาะพื้นที่ชนบท การซื้อเสียงกันยกหมู่บ้านก็เคยปรากฏมาแล้ว พฤติกรรมการมีส่วนร่วมเช่นนี้ ก่อให้เกิดปัญหาเป็นอุปสรรคขัดขวางในการพัฒนาการทางการเมืองเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมืองอีกด้วยเพราะเป็นการกระทำจากอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนที่ไม่ใช่ด้วยความตระหนักเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริง แอ่งชิงเบียดเบียนผลประโยชน์ที่ควรเป็นของประชาชนส่วนรวม ผลกระทบทางลบก็ย้อนกลับมาสู่ตัวผู้เลือกบุคคลเหล่านั้นเข้าไปนั่นเอง

3. การมีส่วนร่วมอย่างไม่มีระบบในสังคมของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย เป็นต้น การมีส่วนร่วมในลักษณะกลุ่มผลประโยชน์ที่กว้างขวาง ไร้บรรทัดฐาน ขาดองค์การขึ้นตอนมีมาก เป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่ล่อแหลมต่อการปะทะของสังคมและพัฒนาการทางการเมือง

4. การมีส่วนร่วมในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากเกินไป เนื่องจากการใช้นโยบายที่เป็นผลกระทบกับประชาชนหรือเนื่องจากศักยภาพของรัฐในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนไม่เพียงพอทำให้ประชาชน เกิดภาวะกดดันคับข้องใจจนต้องลุกออกมาเรียกร้อง กดดันเผชิญหน้ากับอำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เกิดขึ้นมากในสังคมไทยปัจจุบันในรูปแบบการประท้วงในลักษณะต่าง ๆ หากศักยภาพของรัฐไม่เพียงพอที่จะรับมือกับพฤติกรรมมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ อาจก่อให้เกิดภาวะการเรียกร้องที่มากเกินไป ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในการเมืองไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งบรรยากาศประชาธิปไตยเบ่งบานเต็มที่ก่อให้เกิดความตึงเครียดต่อระบบการเมือง ล่อแหลมต่อการเกิดตัวแปรแทรกซ้อนจนระบบการเมืองไม่อาจทานอยู่ได้ อาจเกิดการเคลื่อนไหวย้ายอำนาจทางการเมืองด้วยวิถีทางนอกระบบประชาธิปไตย

5. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการจัดตั้งเพื่อผลประโยชน์แอบแฝง เป็นการระดมสรรพกำลังทางการเมืองของประชาชนมาเป็นฐานรองรับอำนาจหรือวัตถุประสงค์ทางการเมืองหรือ

ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองบางคน หรือพรรคการเมืองบางพรรค และการระดมสรรพกำลังของประชาชน เพื่อมาแสดงการสนับสนุนนักการเมืองบางคนในลักษณะการให้กำลังใจก็ปรากฏอยู่มากมายเช่นกัน

6. วิธีคิดและพฤติกรรมของบุคลากรของรัฐที่เห็นพฤติกรรม การมีส่วนร่วมด้วยการชุมนุมประท้วงไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านนโยบายของรัฐบาล เป็นพฤติกรรมของการก่อความไม่สงบวุ่นวายเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของรัฐบาล เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่ต้องแก้ไข

5. คณะกรรมการหมู่บ้าน

5.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการหมู่บ้าน

หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด และเป็นสถาบันที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประชาธิปไตย การพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้านได้กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน แต่เดิมการดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ในดุลพินิจของผู้ใหญ่บ้านคนเดียว และนอกจากนี้ในแต่ละหมู่บ้านหน่วยงานของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขึ้นซ้ำซ้อนกันหลายรูปแบบ และรัฐบาลขาดนโยบายที่แน่นอนอย่างต่อเนื่องในการสนับสนุนหมู่บ้าน

คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติในที่ประชุม เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2524 เห็นชอบในหลักการยกเลิกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านรูปแบบอื่นทั้งหมด และให้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 เป็นหลักและปรับปรุงโครงสร้างให้สอดคล้องกับรูปแบบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองหรือ อพป. และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการปกครอง ได้ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมให้มีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องวางแนวทางดำเนินงาน ซึ่งได้ตราข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ขึ้น

5.2 รูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน

5.2.1 คณะกรรมการหมู่บ้านหรือ กม. ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการ 2 ประเภท คือ

1) กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง

2) กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ทั้งนี้ควรมี 5 – 9 คน แล้วแต่หมู่บ้านใหญ่หรือเล็ก โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของนายอำเภอ และอยู่ในวาระ 5 ปี

5.2.2 ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2536 ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน เป็นรองประธาน ตลอดจนเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอีก 2 คน เป็นเลขานุการ 1 คน ผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน ส่วนกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ ก็จะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายกิจการต่าง ๆ

5.2.3 ดังนั้นรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีลักษณะ ดังนี้

ผู้ใหญ่บ้าน	เป็นประธานกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นรองประธานกรรมการ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	เป็นกรรมการ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการผู้ช่วยเลขานุการ

5.3 ฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 8 ฝ่าย ดังนี้

5.3.1 ฝ่ายกิจการปกครอง

5.3.2 ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ

5.3.3 ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย

5.3.4 ฝ่ายกิจการการคลัง

- 5.3.5 ฝ่ายกิจการสาธารณสุข
- 5.3.6 ฝ่ายกิจการศึกษาและวัฒนธรรม
- 5.3.7 ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม
- 5.3.8 ฝ่ายกิจการสตรี

ทั้งนี้ หากคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เห็นสมควรอาจตั้งฝ่ายกิจการอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีกได้

5.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

5.4.1 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ได้กำหนดว่า ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และอำนาจหน้าที่ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 โดยกำหนดให้เพิ่มฝ่ายกิจการต่าง ๆ รวม 8 ฝ่าย มาช่วยการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงเป็นในลักษณะของผู้ปฏิบัติงานบริหารและพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการเป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านด้วย

5.4.2 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารการพัฒนาชนบท ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น พ.ศ. 2539 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารการพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจหน้าที่ในการเสนอปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล

2) อำนาจหน้าที่ในการบริหารการใช้น้ำ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525 ได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบแหล่งน้ำขนาดเล็กที่อยู่ในท้องที่หมู่บ้านของตน โดยมีหน้าที่จัดทำทะเบียนแหล่งน้ำ บริหารการใช้น้ำจากโครงการให้เกิดประโยชน์ และการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ

3) อำนาจหน้าที่ในการบริหารกองทุนพัฒนาชนบท ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยกองทุนพัฒนาชนบท พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารกองทุนในระดับหมู่บ้านของตน เช่น การบริหารกองทุนเฉพาะกิจ การบริหารโครงการที่ได้รับเงินยืมสมทบ และการรายงานผลการดำเนินโครงการต่อสภาตำบล เป็นต้น

4) อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจไว้ และลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีแพ่งทุกประเภท คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาทและข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้าน หรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

5) อำนาจหน้าที่ในการออกบัตรสงเคราะห์แก่ราษฎรตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสงเคราะห์ประชาชนผู้มีรายได้น้อยเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2527 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์คณะของคณะกรรมการผู้พิจารณาผู้มีสิทธิได้รับการสงเคราะห์ระดับหมู่บ้านด้วย

5.5 บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาประชาธิปไตย

นอกจากบทบาทอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 แล้วคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ยังมีบทบาทหน้าที่ภายหลังจากได้รับการอบรมตาม โครงการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านซึ่งดำเนินการ โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากโครงการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านมีวัตถุประสงค์ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปเผยแพร่ต่อราษฎรในหมู่บ้าน ตำบล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน ตลอดจนนำหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยมาใช้ในการดำเนินชีวิตและบริหารงานในหมู่บ้านตำบล เพื่อให้เกิดผลในการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล อย่างเป็นรูปธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าอบรมตามโครงการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ไว้ดังนี้

1. เคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขให้กับราษฎรในหมู่บ้าน
3. สนับสนุนให้มีการติดตามข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมืองและทางราชการ ตลอดจนการทำงานของรัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างสม่ำเสมอ
4. เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองไทยให้ราษฎรในหมู่บ้านรู้และเข้าใจอยู่เสมอเพื่อให้ราษฎรนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

5. สนับสนุนชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งทุกระดับ ตลอดจนรณรงค์ให้มีการลงคะแนนเสียงด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม

6. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับราษฎรในหมู่บ้านเป็นประจำ

7. ชักชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานและพัฒนาหมู่บ้าน

8. เผยแพร่หลักการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยให้ประชาชนรู้และเข้าใจ ตลอดจนนำหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

9. ทำตนเป็นแบบอย่างในฐานะพลเมืองดี ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและแสดงให้เห็นประชาชนในหมู่บ้านเห็นว่าหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

10. นำหลักการประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองการบริหารงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดรูปธรรม สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักการของประชาธิปไตยให้เกิดแก่ราษฎร เช่น การมีส่วนร่วมในการปกครอง การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การตัดสินใจโดยใช้เสียงข้างมาก เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ในการพัฒนาประชาธิปไตย ไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดให้ดำเนินการอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตามที่ระบุไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 รวมทั้ง จากบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตามที่ได้รับมอบหมายตามโครงการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านของกรมการปกครองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายภายหลังการได้รับการอบรมในการพัฒนาประชาธิปไตยได้ดังนี้

1. การทำตนให้เป็นแบบอย่าง หมายถึง การนำเอาความรู้ความเข้าใจในเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยมาประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างกับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

1.1 การดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย หมายถึง การนำหลักการประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันตามที่ได้รับมอบหมายตามโครงการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน หลักการดังกล่าว ได้แก่ การรู้จักใช้เหตุผล การใช้หลักความสมัครใจ การปฏิบัติตามกฎหมาย และการใช้หลักของความเสมอภาค

1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นพฤติกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การไปฟังการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

1.3 การปฏิบัติหน้าที่บริหารหมู่บ้าน เป็นการบริหารหมู่บ้านโดยใช้แนวทางการบริหารหมู่บ้านตามที่ได้รับกรอบจากโครงการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ การประชุมปรึกษาหารือ การวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการปฏิบัติตามแผนและประเมินผล

2. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับประชาชนในหมู่บ้าน เป็นการนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยมาเผยแพร่ให้กับประชาชนในหมู่บ้านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแนะนำสั่งสอน การให้การอบรม การพูดคุยในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

5.6 คณะกรรมการหมู่บ้าน ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

5.6.1 สภาพทั่วไปของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนเชียงใหม่ - ฝาง) หมู่ที่ 2 ตำบลสันมหาพน ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ ระยะทาง 40 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 13 ตำบล 119 หมู่บ้าน ดังนี้

1) ตำบลสันมหาพน มี 10 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าบง บ้านป่าเส้า บ้านสันมหาพน บ้านป่าจี้ บ้านหนองหล่ม บ้านหนองกอก บ้านปากทาง บ้านแพะพัฒนา บ้านสหกรณ์ บ้านห้วยฮ่าง

2) ตำบลชีเหล็ก มี 10 หมู่บ้าน คือ บ้านบวคหมือ บ้านแม่มาลัย บ้านดงป่าล้าน บ้านหนองโค้ง บ้านทรายมูล บ้านไร่เปิง บ้านแม่ชะจาน บ้านปางเปา บ้านห้วยไร่ บ้านทุ่งสีทอง

3) ตำบลแม่แตง มี 8 หมู่บ้าน คือ บ้านทุ่งหลวง บ้านหัวป่าห้า บ้านแม่กะ บ้านม่วงชุม บ้านดินธาตุ บ้านสันปูเลย บ้านหนองบัว บ้านห้วยชมภู

4) ตำบลอินทขิล มี 19 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าจี้ บ้านวังแดง บ้านหัวดง บ้านม่วงคำ บ้านท่าคันปุย บ้านหางดง บ้านปง บ้านเด่น บ้านทับเตือ บ้านหนองออน บ้านสันป่าตอง บ้านปางห้วยตาด บ้านปางกว้าง บ้านแม่ทะลาย บ้านปางเวียงดั่ง บ้านปางกี้ด บ้านมีดกา บ้านหนองฝิ่ง บ้านห้วยฝักดาบ

5) ตำบลบ้านเป้า มี 7 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่ใจ บ้านแม่เลิม บ้านสบเลิม บ้านเป้า บ้านแพะ บ้านก้างหงษ์ บ้านดง

6) ตำบลบ้านช้าง มี 5 หมู่บ้าน คือ บ้านช้างโน บ้านเก้ามะค่า บ้านปางไม้แดง บ้านต้นลูง บ้านศรีดงเย็น

7) ตำบลแม่หอพระ มี 9 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าเลา บ้านหัวฝาย บ้านฝิ่ง บ้านกาด บ้านแม่หอพระ บ้านแม่ป่าสัก บ้านนาเม็ง บ้านป่าไม้ บ้านภูดิน

8) ตำบลกี้ดช้าง มี 8 หมู่บ้าน คือ บ้านเมืองกี้ด บ้านแม่ตะมาน บ้านสบก่าย บ้านต้นขาม บ้านห้วยน้ำดั่ง บ้านทุ่งละคร บ้านป่าข้าวหลาม บ้านผ่าปูจอม

9) ตำบลสบเปิง มี 13 หมู่บ้าน คือ บ้านปางฮ่าง บ้านปางม่วง บ้านสบเปิง บ้านต้นจุ่น บ้านไร่ บ้านท่าข้าม บ้านต้นลาน บ้านคอนเจียง บ้านแม่แลบ บ้านแม่หลอด บ้านผาหมอน บ้านร้อง บ้านสหกรณ์ทุ่งใหม่

10) ตำบลป่าแป๋ มี 13 หมู่บ้าน คือ บ้านป่ายางหนาด บ้านปางมะกกล้วย บ้านผาแดง บ้านป่าแป๋ บ้านแม่เลา บ้านปางลิน บ้านแม่ไคร์ บ้านแม่สะระ บ้านแม่แมม บ้านน้ำแจ่ม บ้านท่าผา บ้านกิวกล้วย บ้านห้วยพระเจ้า

11) ตำบลเมืองเก่า มี 5 หมู่บ้าน คือ บ้านกายน้อย บ้านเมืองเก่า บ้านออบ บ้านเหล่า บ้านม่อนเงาะ

12) ตำบลช่อแล มี 6 หมู่บ้าน คือ บ้านช่อแล บ้านสันป่าสัก บ้านวังคิน บ้านป่าไผ่ บ้านใหม่ บ้านหนองบัว

13) ตำบลสันป่ายาง มี 6 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองบัวน้อย บ้านสันป่ายาง บ้านสันป่าตึง บ้านหนองก่าย บ้านเอียง บ้านผาแค่น

5.6.2 ข้อมูลคณะกรรมการหมู่บ้านของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

กรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่แตง มีจำนวนทั้งสิ้น 1,295 คน แบ่งเป็น กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง จำนวน 357 คน และกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง จำนวน 938 คน ซึ่งกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านละ 1 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละ 2 คน รวมหมู่บ้านละ 3 คน และกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้งตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. 2533 มาจากการเลือกตั้งของราษฎรในหมู่บ้าน ๆ ละ 5 – 9 คน และได้รับการแต่งตั้งจากนายอำเภอ รวม 938 คน โดยแยกรายละเอียดดังตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 2.3 ข้อมูลคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	กรรมการโดย ตำแหน่ง	กรรมการโดย การเลือกตั้ง	รวม
1.	สันมหาพน	10	30	85	115
2.	แม่แตง	8	24	59	83
3.	ชี้เหล็ก	10	30	81	111
4.	แม่หอพระ	9	27	73	100

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ลำดับ	ตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	กรรมการโดย ตำแหน่ง	กรรมการโดย การเลือกตั้ง	รวม
5.	สบเปิง	13	39	102	141
6.	บ้านเป่า	7	21	54	75
7.	ช่อแล	6	18	50	68
8.	กุดช้าง	8	24	58	82
9.	เมืองกำย	5	15	40	55
10.	ป่าเป็	13	39	98	147
11.	บ้านช้าง	5	15	40	55
12.	สันป่ายาง	6	18	50	68
13.	อินทจิล	19	57	148	205
	รวม	119	357	938	1295

หมายเหตุ : ที่ทำการปกครองอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สิงหาคม 2548

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เทวินทร์ ตติยรัตน์ (2532 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองรูปเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองนครพนม* พบว่า ปัจจัยทางด้านอายุ และความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับปัจจัยด้านเพศ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และระดับการศึกษา ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับสาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยและไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ถึงร้อยละ 50 นั้น เป็นเพราะประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลน้อย จึงไม่รู้ว่าตนเองมีบทบาทหน้าที่และมีความสำคัญต่อระบบการเมือง การที่เทศบาลขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และผลงานของเทศบาล การที่ประชาชนไม่ศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลและสมาชิกสภาเทศบาล และความบกพร่องของบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งจึงทำให้ประชาชนขาดแรงจูงใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ (2540) ศึกษาเรื่อง *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท* พบว่า ประชาชนที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ยกเว้นประชาชนที่มีเขตที่อยู่อาศัย ระดับรายได้ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการมีตำแหน่งทางการเมืองแตกต่างกัน สำหรับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ความแตกต่างด้านเพศเท่านั้นที่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน และยังพบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่คาดหวัง และที่ปฏิบัติจริงจะมีความแตกต่างกันเฉพาะบทบาทหน้าที่ในการลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล การเป็นฝ่ายค้านเพื่อตรวจสอบรัฐบาล การให้สัตยาบัน (รับรอง) สนธิสัญญาระหว่างประเทศ/ประกาศสงคราม การแก้ไขปัญหาท้องถิ่น/การดูแลทุกข์สุขของประชาชน และการพัฒนาความเจริญในท้องถิ่น

พงศกร รอดชมภู (2540) ศึกษาเรื่อง *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทย : ศึกษากรณีปัจจัยที่ทำให้การประท้วงมีความยาวนาน* พบว่า ประชาชนมีแรงจูงใจให้เข้าร่วมทำการประท้วงจากองค์การที่นำการประท้วงซึ่งควรจะมีชื่อเสียงดีหรือประสบความสำเร็จมาก่อน ร่วมด้วยความรู้ว่าประท้วงอย่างไร จะป้องกันตนเองอย่างไร เป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันนั้นความสำเร็จที่กลุ่มนำมีมาก่อนถ้าไม่สอดคล้องกับกลุ่มตนก็จะไม่เข้าร่วมด้วย ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องความเห็นพ้องต้องกันว่าจะชูประเด็นการประท้วงเรื่องอะไร ในอีกกลุ่มหนึ่งนั้นเป็นเรื่องของ ปัจจัยด้านอุดมการณ์และความหลากหลายของกลุ่มสมาชิกที่ต่างมีผลทางลบต่อการระดมสมาชิกทั้งคู่ ซึ่งหมายความว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อในเรื่องอุดมการณ์ร่วมกันน้อย และมีความหลากหลายของ

กลุ่มสมาชิกไม่มาก ส่วนขอบเขตความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น กับพฤติกรรมของฝ่ายต่อต้านการประท้วงที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างมีความเกรงกลัวว่าหากประท้วงสำเร็จแล้วตนเองจะเดือดร้อนอีกครั้งหนึ่ง หมายถึงหาก มีการกระทำจากฝ่ายต่อต้านการประท้วงสูง ก็คงมีผู้เข้าร่วมน้อยลง ในทางกลับกัน ถ้าฝ่ายต่อต้านการประท้วงไม่กล้าแก่ง ไม่กดดัน ประชาชนจะมีการเข้าร่วมการประท้วงได้มากขึ้น

พิทักษ์ สาเขตร์ (2535) ศึกษาเรื่อง *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านแม่วใหม่ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก* พบว่า

1. สภาพการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าม้งบ้านแม่วใหม่ อำเภอเมืองตาก มีสภาพสังคมที่ไม่แตกต่างกับการดำเนินชีวิตของชาวเขาเผ่าอื่น ๆ กล่าวคือ มีการรวมกลุ่มและอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้านเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย หากแต่มีกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีการศึกษาดีและได้มีส่วนช่วยสร้างสรรค์การพัฒนาหมู่บ้าน ฐานะทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนด้านการเมืองนั้นชาวเขาเผ่าม้งในหมู่บ้านนี้มีความตื่นตัวค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 ที่ผ่านมา

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านแม่วใหม่ โดยเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 มีดังนี้ คือ

- 2.1 การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบของทางราชการ
- 2.2 การโฆษณาหาเสียงของผู้สมัครและพรรคการเมือง
- 2.3 การจัดแบ่งหมู่บ้านออกเป็นระบบคุ้ม
- 2.4 สื่อมวลชน
- 2.5 การเผยแพร่ประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ
- 2.6 ความเป็นผู้นำของผู้นำท้องถิ่นทั้งผู้นำตามกฎหมายและผู้นำตามธรรมชาติ
- 2.7 โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน

วันเพ็ญ ชวรางกูร (2539) ศึกษาเรื่อง *ทัศนคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าอีเก้อ หมู่บ้านผาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่* พบว่า

ชาวเขาเผ่าอีเก้อ ร้อยละ 44.7 ไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 96.2 นับถือผีบรรพบุรุษ และร้อยละ 95.5 ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ชาวเขาเผ่าอีเก้อถึงร้อยละ 95.5 มีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องสิทธิหน้าที่พลเมืองไทยตามกฎหมายเป็นอย่างดี และมีทัศนคติที่ดีต่อผู้มีอำนาจการปกครองและนักการเมือง และต่อระบบการเมืองไทย มีความสำนึกทางการเมืองสูง ร้อยละ 51.5 และ 96.2 ตามลำดับ แต่ชาวเขาเผ่าอีเก้อไม่ค่อยมั่นใจในการซื้อขายเสียง ส่วนการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้นอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ปัจจัยอิทธิพลต่อทัศนคติ พบว่า ขึ้นอยู่กับ กลุ่มรายได้ต่ำจะมีทัศนคติที่มีต่อผู้มีอำนาจปกครอง ประชากรที่มีอายุต่ำจะมีทัศนคติต่อระบบการเมืองดีกว่ากลุ่มที่มีอายุสูงกว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะมีค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อเรื่องเดียวกันนี้ต่ำกว่าผู้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และข้าราชการ ส่วนผู้ไม่เคยผ่านการศึกษาในระบบการศึกษาของรัฐจะมีทัศนคติที่ต่ำกว่าผู้ที่ผ่านกระบวนการศึกษาของรัฐ

สำหรับอิทธิพลของทัศนคติที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น พบว่า ชาวเขาที่มีทัศนคติที่ดีต่อผู้มีอำนาจปกครองและนักการเมือง จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านมากกว่า ชักชวนเพื่อนบ้านให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งน้อยกว่า แต่ก่อนข้างจะพิจารณาเลือกบุคคลเข้าเป็น ส.ส. หรือ ส.จ. โดยอาศัยคุณสมบัติรวมมากกว่าการพิจารณาจากการเป็นชาวพื้นราบ หรือชาวเขา แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะการช่วยเหลือผู้ที่ตนเองเคารพหรือศรัทธาหาเสียงยังไม่เด่นชัด เท่ากับผู้ที่ทัศนคติต่ำกว่า หรือกล่าวได้ว่าผู้ที่มีทัศนคติระบบประชาธิปไตยจะวิเคราะห์ถึงผลดี ผลเสียในการเข้ามีส่วนร่วมในแต่ละด้านสูงกว่าผู้ที่มีทัศนคติที่ต่ำกว่า หรือทัศนคติเป็นสิ่งที่มียุทธวิธีต่อพฤติกรรมหรือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล

วิชัย ลือวรรณ (2537) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับผิดชอบในกิจการฝ่ายต่าง ๆ อย่างจริงจัง รวมทั้งบทบาทอื่น ๆ อันเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งสามารถช่วยกันพัฒนาระบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านความรู้ แนวคิด และทัศนคติของคณะกรรมการหมู่บ้านพบว่า กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้และมีทัศนคติในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในระดับสูง แต่ก็พบว่า รายได้ของคณะกรรมการหมู่บ้านมีผลต่อความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ รายได้ต่อเดือนที่สูงมีผลต่อความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านสูงขึ้น และอาชีพค้าขายจะมีทัศนคติต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ค่อนข้างต่ำกว่ากลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป

สุภรัตน์ รัตนมุขย์ และยงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2541) ศึกษาเรื่อง ความสามารถในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านเพียงร้อยละ 55.0 มีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยมาก แต่เมื่อเทียบกับหัวหน้าครัวเรือนทั่วไปแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้านจะมีความรู้ดีกว่า เช่นเดียวกับพฤติกรรมเชิงประชาธิปไตย กล่าวคือ พฤติกรรมเชิงประชาธิปไตยของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีมากในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรื่องการไปฟังการหาเสียงเลือกตั้ง และการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ก็ยังมีสัดส่วนมากกว่าผู้ไม่ได้เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน

ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีอยู่ในระดับปานกลาง และ ยังมีการนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาระดับ 1 ส่วนหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาระดับ 3 ที่คณะกรรมการหมู่บ้านควรปรับปรุงหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ ประชาธิปไตยมากที่สุด สำหรับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการพบว่า มีส่วน เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพัฒนาประชาธิปไตยของคณะกรรมการหมู่บ้านบางเรื่อง

สุพล ใจคุ้ม (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544 พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอสันป่า ตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั่วไป เช่น เรื่องการไปใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการสนทนาทางการเมืองกับผู้อื่น อยู่ในระดับสูง ในขณะที่พฤติกรรมที่ แสดงถึงความสนใจทางการเมืองในระดับเข้มข้น เช่น การร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งหรือการ สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ และมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบไพร่ฟ้า

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 13 ตำบล 119 หมู่บ้าน ประกอบด้วย คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง จำนวน 357 คน คณะกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง จำนวน 938 คน รวมทั้งสิ้น 1,295 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ได้จากการนำจำนวนประชากรมาหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้ตารางสำเร็จรูปตามทฤษฎีของ Krejcie and Morgan (สุจิตรา บุญรัตพันธุ์ 2534 : 176 – 177) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ศึกษา จำนวน 336 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง คือ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง จำนวน 119 คน

1.2.2 กรรมการโดยการเลือกตั้ง จำนวน 217 คน
ดังตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ตำบล	กรรมการโดยตำแหน่ง		กรรมการโดยการ เลือกตั้ง		รวมกลุ่ม ตัวอย่าง
		ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	
1.	สันมหาพน	30	10	85	20	30
2.	แม่เตง	24	8	59	14	22
3.	จี้เหล็ก	30	10	81	19	29
4.	แม่หอพระ	27	9	73	17	26
5.	สบเปิง	39	13	102	24	37
6.	บ้านเป้า	21	7	54	12	19
7.	ซ้อแล	18	6	50	12	18
8.	กีดช้าง	24	8	58	13	21
9.	เมืองกำย	15	5	40	9	14
10.	ป่าแป๋	39	13	98	23	36
11.	บ้านช้าง	15	5	40	9	14
12.	สันป่ายาง	18	6	50	12	18
13.	อินทจิล	57	19	148	34	53
รวม		357	119	938	217	336

หมายเหตุ : ที่ทำการปกครองอำเภอแม่เตง จังหวัดเชียงใหม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในศึกษา คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และประเภทของกลุ่มตัวอย่าง (โดยตำแหน่งหรือโดยการเลือกตั้ง)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การร่วมรณรงค์ทางการเมือง การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

การกำหนดค่าคะแนนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อที่ 1 - 7 ของตอนที่ 2 เป็นดังนี้

(ก) แบบสอบถามมีลักษณะคำตอบเป็น 5 ตัวเลือก คือ

ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าระดับคะแนน
บ่อยมาก	5
บ่อยครั้ง	4
ปานกลาง	3
น้อยครั้ง	2
น้อยมาก	1

(ข) เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	บ่อยมาก
3.41 – 4.20	บ่อยครั้ง
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อยครั้ง
1.00 – 1.80	น้อยมาก

การกำหนดค่าคะแนนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อที่ 8 - 18 ของตอนที่ 2
เป็นดังนี้

(ก) แบบสอบถามมีลักษณะคำตอบเป็น 6 ตัวเลือก คือ

ระดับการมีส่วนร่วม	ค่าระดับคะแนน
บ่อยมาก	5
บ่อยครั้ง	4
ปานกลาง	3
น้อยครั้ง	2
น้อยมาก	1
ไม่เคย	0

(ข) เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	บ่อยมาก
3.41 – 4.20	บ่อยครั้ง
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อยครั้ง
1.00 – 1.80	น้อยมาก
0.00	ไม่เคย

ตอนที่ 3 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ
แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นคำถามแบบปลาย
เปิด ซึ่งมีลักษณะมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) แบบ Likert Scale

การกำหนดค่าคะแนน ของตอนที่ 3 เป็นดังนี้

(ก) แบบสอบถามมีลักษณะคำตอบเป็น 5 ตัวเลือก คือ

ระดับ	ค่าระดับคะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

(ข) เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

และคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่และอิสระ
วิธีการสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1. ร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ
แก้ไข ให้คำปรึกษา เสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา
ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงและ
นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง
5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขและผ่านการตรวจสอบแล้วไปทำการทดลอง
ใช้ (Try out) กับกลุ่มอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความ
เชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.7087
6. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

- 3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้า เอกสาร
ทางวิชาการ หนังสืองานวิจัย สิ่งพิมพ์ บทความ วารสาร รายงาน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถาม มีการดำเนินการ ดังนี้
 - 3.2.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม
 - 3.2.2 การส่งและรับคืนแบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้ผู้ใหญ่บ้านหรือ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง โดยตรง จำนวน 119 คน ได้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่เหลือเป็น

ของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยการเลือกตั้ง จำนวน 217 คน ด้วยการฝากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อส่งต่อให้คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยการเลือกตั้งในหมู่บ้านตามความสะดวกให้ตอบแบบสอบถาม และให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รวบรวมส่งผู้วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS for Windows (The Statistical Package for Social Science for Windows) ดังนี้

4.1 **ตัวแปรเดียว** หมายถึง การวิเคราะห์และอธิบายตัวแปรเพียงตัวแปรเดียว ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ เพื่อแสดงคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 **ตัวแปรคู่** หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคม กับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรคู่ โดยการทดสอบไคว์สแควร์ (Chi-Square)

4.3 **วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา** จากแบบสอบถามด้วยการพรรณนา โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ คณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.2 ปัจจัยด้านสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.1 การใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.2 การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.3 ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.4 การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.5 การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.6 การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3.4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ส่วนที่ 5 แนวทางแก้ไขปัญหามาร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นตัวแทนของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่

4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	298	88.7
หญิง	38	11.3
รวม	336	100.0
อายุ		
25 – 34 ปี	42	12.5
35 – 44 ปี	126	37.5
45 – 54 ปี	131	39.0
55 – 64 ปี	32	9.5
65 ปีขึ้นไป	5	1.5
รวม	336	100.0
การศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	160	47.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	87	25.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	64	19.0
อนุปริญญาหรือ ปวส.	12	3.6
ปริญญาตรีขึ้นไป	13	3.9
รวม	336	100.0

จากตารางที่ 4.1 แสดงปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ เป็นเพศชาย ร้อยละ 88.7 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 11.3 กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุระหว่าง 45 – 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมา อายุระหว่าง 35 – 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.5 และช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.5 และมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 25.9 และการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.6

1.2 ปัจจัยด้านสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลปัจจัยด้านสังคม

ข้อมูลปัจจัยด้านสังคม	จำนวน (คน)	ลำดับที่
การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
กองทุนหมู่บ้าน	254	1
กลุ่มออมทรัพย์	99	2
สหกรณ์การเกษตร	98	3
กองทุน กขคจ.	96	4
อื่น ๆ (ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม)	41	5
การเป็นหัวหน้ากลุ่ม/ประธานกลุ่ม		
อื่น ๆ (ไม่ได้เป็นหัวหน้า/ประธานกลุ่ม)	200	1
กองทุนหมู่บ้าน	72	2
กองทุน กขคจ.	44	3
กลุ่มออมทรัพย์	38	4
สหกรณ์การเกษตร	26	5

จากตารางที่ 4.2 แสดงปัจจัยด้านสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ ลำดับแรก เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ลำดับ

ที่สองเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ลำดับที่สาม เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ลำดับที่สี่ เป็นสมาชิกกองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กขคจ.) และลำดับที่ห้า ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย สำหรับกลุ่มที่มีสถานภาพเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มตามลำดับดังนี้ ลำดับแรก ไม่ได้เป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มใด ๆ ลำดับที่สอง เป็นประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ลำดับที่สาม เป็นประธานกรรมการกองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน ลำดับที่สี่ เป็นประธานกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ และลำดับที่ห้า เป็นประธานกรรมการสหกรณ์การเกษตร

1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
รับจ้างทั่วไป	145	43.1
เกษตรกรกรรม	131	39.0
ค้าขาย	43	12.8
นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ	7	2.1
อื่น ๆ (ข้าราชการบำนาญ)	10	3.0
รวม	336	100.0
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 3,000 บาท	101	30.0
3,000 – 5,000 บาท	160	47.6
5,001 – 7,000 บาท	48	14.3
7,001 – 9,000 บาท	16	4.8
9,001 บาทขึ้นไป	11	3.3
รวม	336	100.0

จากตารางที่ 4.3 แสดงปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 39.0 และประกอบอาชีพนักธุรกิจหรือเจ้าของกิจการ มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.1 กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 3,000 – 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.0 และรายได้ 9,001 บาทขึ้นไปต่อเดือน มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.3

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นตัวแทนของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

2.1 การใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข้อความ	บ่อยมาก	บ่อยครั้ง	ปานกลาง	น้อยครั้ง	น้อยมาก	ไม่เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
									การมีส่วนร่วม
1. ในการเลือกตั้งระดับต่างๆ คือ ส.ว. ส.ส. ส.อบจ. สท. ส.อบต. และอื่น ๆ ทุกครั้งในรอบที่ผ่าน มาท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บ่อยครั้งเพียงใด	222 (66.1)	66 (19.6)	42 (12.5)	6 (1.8)	-	-	4.50	0.78	บ่อยมาก
เฉลี่ยรวม							4.50	0.78	บ่อยมาก

จากตารางที่ 4.4 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ว. ส.ส. ส.อบจ. สท. ส.อบต. และอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับบ่อยมาก ($\bar{X}=4.50$) โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ คือ ส.ว. ส.ส. ส.อบจ. สท. ส.อบต. และอื่น ๆ อยู่ในระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 66.1 และไปใช้สิทธิระดับบ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.6

2.2 การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข้อความ	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	ไม่ เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
									การมี ส่วน ร่วม
2. ท่านได้ชักชวนให้สมาชิกใน ครอบครัวของท่านไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง ส.ส.และการเลือกตั้ง อื่น ๆ ครั้งที่ผ่านมามากครั้ง เพียงใด	180 (53.6)	49 (14.6)	76 (22.6)	16 (4.8)	15 (4.5)	-	4.08	1.16	บ่อย ครั้ง
3. ท่านได้ชักชวนให้ประชาชนใน หมู่บ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้งอื่น ๆ ครั้ง ที่ผ่านมามากครั้งเพียงใด	172 (51.2)	51 (15.2)	79 (23.5)	19 (5.7)	15 (4.5)	-	4.03	1.17	บ่อย ครั้ง
เฉลี่ยรวม							4.06	1.06	บ่อย ครั้ง

จากตารางที่ 4.5 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X}=4.06$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยระดับบ่อยครั้งทั้งหมด โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส.และการเลือกตั้งอื่น ๆ ในครั้งที่ผ่านมามาก คิดเป็นร้อยละ 53.6 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 22.6 และการชักชวนประชาชนในหมู่บ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้งฯ ในครั้งที่ผ่านมามาก อยู่ในระดับบ่อยมาก คิดเป็น ร้อยละ 51.2 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 23.5

2.3 ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง

ข้อความ	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	ไม่ เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
									การมี ส่วน ร่วม
4. ท่านได้ให้ความสนใจติดตาม ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อ โทรทัศน์บ่อยครั้งเพียงใด	242 (72.0)	35 (10.4)	48 (14.3)	8 (2.4)	3 (0.9)	-	4.50	0.89	บ่อย มาก
5. ท่านได้ให้ความสนใจติดตาม ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อ วิทยุบ่อยครั้งเพียงใด	185 (55.1)	44 (13.1)	85 (25.3)	11 (3.3)	11 (3.3)	-	4.13	1.10	บ่อย ครั้ง
6. ท่านได้ให้ความสนใจติดตาม ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อ หนังสือพิมพ์บ่อยครั้งเพียงใด	132 (39.3)	62 (18.5)	94 (28.0)	26 (7.7)	22 (6.5)	-	3.76	1.23	บ่อย ครั้ง
7. ท่านได้ให้ความสนใจติดตาม ข่าวสารทางการเมืองจากทาง ราชการอำเภอ จังหวัด รวมถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ ฯลฯ บ่อยครั้งเพียงใด	174 (51.8)	46 (13.7)	74 (22.0)	19 (5.7)	23 (6.8)	-	3.98	1.26	บ่อย ครั้ง
เฉลี่ยรวม							4.09	0.78	บ่อย ครั้ง

จากตารางที่ 4.6 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X}=4.09$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับบ่อยครั้งทั้งหมด ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์อยู่ในระดับบ่อยมาก

คิดเป็นร้อยละ 72.0 รองลงมา ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 14.3 มีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อวิทยุอยู่ในระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 55.1 รองลงมา ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.3 มีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากทางราชการอำเภอ จังหวัด รวมถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมา ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 22.0 และมีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมา ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 28.0

2.4 การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง

ข้อความ	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	ไม่ เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
									การมี ส่วน ร่วม
8. ท่านได้มีการพูดคุยหรือสนทนา ในเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ ทางการเมืองกับสมาชิกใน ครอบครัวบ่อยครั้งเพียงใด	135 (40.2)	64 (19.0)	107 (31.8)	15 (4.5)	14 (4.2)	1 (0.3)	3.86	1.14	บ่อย ครั้ง
9. ท่านได้มีการพูดคุยหรือสนทนา ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ทางการเมืองกับ คณะกรรมการหมู่บ้านใน ชุมชน/หมู่บ้านบ่อยครั้งเพียงใด	102 (30.4)	52 (15.5)	110 (32.7)	38 (11.3)	33 (9.8)	1 (0.3)	3.44	1.31	บ่อย ครั้ง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ข้อความ	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	ไม่ เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
									การมี ส่วน ร่วม
10. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาท่านได้ เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราว ทางการเมืองหรือเหตุการณ์ ทางการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด	71 (21.1)	38 (11.3)	98 (29.2)	48 (14.3)	77 (22.9)	4 (1.2)	2.90	1.46	ปาน กลาง
เฉลี่ยรวม							3.40	1.04	ปาน กลาง

จากตารางที่ 4.7 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ได้แก่ มีการพูดคุยหรือสนทนาในเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองกับสมาชิกในครอบครัว ระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 40.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการพูดคุยหรือสนทนาในเรื่องราวที่เกี่ยวข้อกับเหตุการณ์ทางการเมืองกับคณะกรรมการหมู่บ้านในชุมชน/หมู่บ้าน ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.7 และในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาได้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองหรือเหตุการณ์ทางการเมือง ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 29.2

2.5 การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ข้อความ	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	ไม่ เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมี ส่วน ร่วม
11. ในการเลือกตั้ง ส.ส.ที่ผ่านมา ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมการ หาเสียงของพรรคการเมือง หรือนักการเมืองบ่อยครั้ง เพียงใด	38 (11.3)	24 (7.1)	74 (22.0)	33 (9.8)	141 (42.0)	26 (7.7)	2.13	1.50	น้อย ครั้ง
12. ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง หรือเจ้าหน้าที่ประจำหน่วย เลือกตั้งบ่อยครั้งเพียงใด	84 (25.0)	47 (14.0)	90 (26.8)	32 (9.5)	61 (18.2)	22 (6.5)	2.99	1.60	ปาน กลาง
13. ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ สังเกตการณ์การเลือกตั้งประจำ หน่วยเลือกตั้งบ่อยครั้งเพียงใด	29 (8.6)	18 (5.4)	49 (14.6)	33 (9.8)	132 (39.3)	75 (22.3)	1.67	1.52	น้อย มาก
14. ท่านได้ร่วมรณรงค์ให้ประชาชน ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส.ครั้งที่ ผ่านมาบ่อยครั้งเพียงใด	147 (43.8)	40 (11.9)	97 (28.9)	17 (5.1)	27 (8.0)	8 (2.4)	3.71	1.40	บ่อย ครั้ง
15. ท่านได้ร่วมรณรงค์ไม่ให้ ประชาชนขายเสียงในการ เลือกตั้งที่ผ่านมาบ่อยครั้งเพียงใด	168 (50.0)	45 (13.4)	63 (18.8)	18 (5.4)	25 (7.4)	17 (5.1)	3.78	1.53	บ่อย ครั้ง
16. ท่านได้ไปฟังปราศรัยหาเสียง ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง บ่อยครั้งเพียงใด	59 (17.6)	41 (12.2)	123 (36.6)	45 (13.4)	58 (17.3)	10 (3.0)	2.90	1.38	ปาน กลาง
เฉลี่ยรวม							2.86	0.92	ปาน กลาง

จากตารางที่ 4.8 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.86$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ส.ส. ที่ผ่านมาได้เข้าร่วมกิจกรรมการหาเสียงของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 42.0 การได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.8 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง ระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 39.3 ได้ร่วมรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่ผ่านมา บ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 43.8 ได้ร่วมรณรงค์ไม่ให้ประชาชนขายเสียงในการเลือกตั้งที่ผ่านมา ระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 50.0 และได้ไปฟังปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.6

2.6 การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงในตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ข้อความ	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	ไม่ เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
									การมี ส่วน ร่วม
17. ท่านเคยติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองเพื่อเสนอปัญหาหรือความคิดเห็นบ่อยครั้งเพียงใด	34 (10.1)	24 (7.1)	114 (33.9)	40 (11.9)	102 (30.4)	22 (6.5)	2.35	1.41	น้อย ครั้ง
18. ท่านเคยร่วมทำงานกับนักการเมืองหรือพรรคการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด	28 (8.3)	17 (5.1)	62 (18.5)	32 (9.5)	155 (46.1)	42 (12.5)	1.82	1.44	น้อย ครั้ง
19. ท่านเคยเสนอปัญหาหรือข้อร้องเรียนของชุมชน/หมู่บ้านต่อนักการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด	47 (14.0)	31 (9.2)	94 (28.0)	34 (10.1)	98 (29.2)	32 (9.5)	2.40	1.56	น้อย ครั้ง
เฉลี่ยรวม							2.19	1.21	น้อย ครั้ง

จากตารางที่ 4.9 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยครั้ง ($\bar{X}=2.19$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยครั้งทั้งหมด ได้แก่ การเคยติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองเพื่อเสนอปัญหาหรือความคิดเห็น ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมา ระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 30.4 และระดับน้อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.9 การเคยร่วมทำงานกับนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมา ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 18.5 ระดับไม่เคย คิดเป็นร้อยละ 12.5 และระดับน้อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.5 และการเคยเสนอปัญหาหรือข้อร้องเรียนของชุมชน/หมู่บ้านต่อนักการเมือง ระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมา ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 28.0 ระดับน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 14.0 และระดับน้อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.0

ส่วนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยส่วนบุคคล	บ่อยมาก	บ่อยครั้ง	ปานกลาง	น้อยครั้ง	น้อยมาก	รวม	χ^2	P
1. เพศ								
ชาย	6 (2.0)	70 (23.5)	168 (56.4)	49 (16.4)	5 (1.7)	298 (100.0)	6.501	.165
หญิง	1 (2.6)	14 (36.8)	14 (36.8)	9 (23.7)	- (-)	38 (100.0)		
รวม	7 (2.1)	84 (25.0)	182 (54.2)	58 (17.3)	5 (1.5)	336 (100.0)		

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	รวม	χ^2	P
2. อายุ								
25 – 34 ปี	1 (2.4)	6 (14.3)	27 (64.3)	7 (16.7)	1 (2.4)	42 (100.0)	21.044	.177
35 – 44 ปี	2 (1.6)	24 (19.0)	72 (57.1)	25 (19.8)	3 (2.4)	126 (100.0)		
45 – 54 ปี	3 (2.3)	38 (29.0)	70 (53.4)	19 (14.5)	1 (0.8)	131 (100.0)		
55 – 64 ปี	1 (3.1)	12 (37.5)	12 (37.5)	7 (21.9)	-	32 (100.0)		
65 ปีขึ้นไป	-	4 (80.0)	1 (20.0)	-	-	5 (100.0)		
รวม	7 (2.1)	84 (25.0)	182 (54.2)	58 (17.3)	5 (1.5)	336 (100.0)		
3. ระดับการศึกษา								
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	2 (1.3)	35 (21.9)	86 (53.8)	36 (22.5)	1 (0.6)	160 (100.0)	31.865	.010
มัธยมศึกษาตอนต้น	2 (2.3)	20 (23.0)	51 (58.6)	10 (11.5)	4 (4.6)	87 (100.0)		
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	1 (1.6)	20 (31.3)	36 (56.3)	7 (10.9)	-	64 (100.0)		
อนุปริญญา/ปวส.	2 (16.7)	4 (33.3)	4 (33.3)	2 (16.7)	-	12 (100.0)		
ปริญญาตรีขึ้นไป	-	5 (38.5)	5 (38.5)	3 (23.1)	-	13 (100.0)		
รวม	7 (2.1)	84 (25.0)	182 (54.2)	58 (17.3)	5 (1.5)	336 (100.0)		

จากตารางที่ 4.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความสัมพันธ์

กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.4 ในขณะที่เพศหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับบ่อยครั้งและระดับปานกลางในอัตราที่เท่ากันคือ คิดเป็นร้อยละ 36.8 ในขณะที่อายุของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 25 – 34 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.3 รองลงมา คือ ผู้มีอายุระหว่าง 35–44 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.1

ส่วนระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 58.6 รองลงมา กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 56.3

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ การเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยด้านสังคม	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	รวม	χ^2	P
1. การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ								
เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	5 (1.7)	52 (17.6)	159 (53.9)	73 (24.7)	6 (2.0)	295 (100.0)	1.005	.909
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	-	6 (14.6)	23 (56.1)	11 (26.8)	1 (2.4)	41 (100.0)		
รวม	5 (1.5)	58 (17.3)	182 (54.2)	84 (25.0)	7 (2.1)	336 (100.0)		

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ปัจจัยด้านสังคม	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	รวม	χ^2	P
2. การเป็นหัวหน้า/ประธานกลุ่ม								
เป็นหัวหน้า/ประธานกลุ่ม	1 (0.7)	17 (12.5)	70 (51.5)	45 (33.1)	3 (2.2)	136 (100.0)	10.173	.037
ไม่เป็นหัวหน้า/ประธานกลุ่ม	4 (2.0)	41 (20.5)	112 (56.0)	39 (19.5)	4 (2.0)	200 (100.0)		
รวม	5 (1.5)	58 (17.3)	182 (54.2)	84 (25.0)	7 (2.1)	336 (100.0)		

จากตารางที่ 4.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้มีส่วนร่วมระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 56.1 และผู้เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 53.9

ส่วนการเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เป็นหัวหน้า/ประธานกลุ่มต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 56.0 และผู้ที่เป็นหัวหน้า/ประธานกลุ่มต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 51.5

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ และอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.12 ดังนี้

ตารางที่ 4.12 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วม
ทางการเมือง

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	บ่อย มาก	บ่อย ครั้ง	ปาน กลาง	น้อย ครั้ง	น้อย มาก	รวม	χ^2	P
1. รายได้								
น้อยกว่า 3,000 บาท	-	29	53	18	1	101	36.425	.002
	-	(28.7)	(52.5)	(17.8)	(1.0)	(100.0)		
3,000 – 5,000 บาท	4	29	89	34	4	160		
	(2.5)	(18.1)	(55.6)	(21.3)	(2.5)	(100.0)		
5,001 – 7,000 บาท	-	14	30	4	-	48		
	-	(29.2)	(62.5)	(8.3)	-	(100.0)		
7,001 – 9,000 บาท	1	7	7	1	-	16		
	(6.3)	(43.8)	(43.8)	(6.3)	-	(100.0)		
9,001 บาทขึ้นไป	2	5	3	1	-	11		
	(18.2)	(45.5)	(27.3)	(9.1)	-	(100.0)		
รวม	7	84	182	58	5	336		
	(2.1)	(25.0)	(54.2)	(17.3)	(1.5)	(100.0)		
2. อาชีพ								
รับจ้างทั่วไป	2	32	74	34	3	145	23.828	.933
	(1.4)	(22.1)	(51.0)	(23.4)	(2.1)	(100.0)		
เกษตรกรรวม	3	30	78	18	2	131		
	(2.3)	(22.9)	(59.5)	(13.7)	(1.5)	(100.0)		
ค้าขาย	-	16	24	3	-	43		
	-	(37.2)	(55.8)	(7.0)	-	(100.0)		
นักธุรกิจ/เจ้าของกิจการ	1	2	3	1	-	7		
	(14.3)	(28.6)	(42.9)	(14.3)	-	(100.0)		
อื่น ๆ (ข้าราชการบำนาญ)	1	4	3	2	-	10		
	(10.0)	(40.0)	(30.0)	(20.0)	-	(100.0)		
รวม	7	84	182	58	5	336		
	(2.1)	(25.0)	(54.2)	(17.3)	(1.5)	(100.0)		

จากตารางที่ 4.12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ระหว่าง 5,001-7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ระหว่าง 3,000-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 55.6

ส่วนอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 59.5 รองลงมาคือ ผู้มีอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 55.8 และผู้มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 51.0 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ข้าราชการบำนาญ มีการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับบ่อยครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40.0

3.4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน แสดงในตารางที่ 4.13 ดังนี้

ตารางที่ 4.13 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน	บ่อยมาก	บ่อยครั้ง	ปานกลาง	น้อยครั้ง	น้อยมาก	รวม	χ^2	p
โดยตำแหน่ง	5 (4.2)	40 (33.6)	65 (54.6)	9 (7.6)	-	119 (100.0)	22.227	0.000
โดยการเลือกตั้ง	2 (0.9)	44 (20.3)	117 (53.9)	49 (22.6)	5 (2.3)	217 (100.0)		
รวม	7 (2.1)	84 (25.0)	182 (54.2)	58 (17.3)	5 (1.5)	336 (100.0)		

จากตารางที่ 4.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของคณะกรรมการหมู่บ้านกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ที่มาของคณะกรรมการหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้มีส่วนร่วม

ทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 54.6 รองลงมา คือ คณะกรรมการหมู่บ้านที่มาจากการเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 53.9

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

4.1 ปัญหาและอุปสรรคการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แสดงในตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.14 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ปัญหาและอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ปัญหาและอุปสรรค
1. ท่านคิดว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่	272 (81.0)	47 (14.0)	13 (3.9)	1 (0.3)	3 (0.9)	4.74	0.63	มากที่สุด
2. ท่านคิดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนทำให้ไม่อยากไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	37 (11.0)	58 (17.3)	102 (30.4)	65 (19.3)	74 (22.0)	2.76	1.28	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่าการเลือกตั้งไม่มีความสำคัญต่อตัวแทนหรือชุมชนของท่าน	45 (13.4)	26 (7.7)	41 (12.2)	83 (24.7)	141 (42.0)	2.26	1.41	น้อย
เฉลี่ยรวม						3.25	0.74	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของปัญหาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ได้แก่ การคิดว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ คือ มีปัญหาระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.0

สำหรับปัญหาและอุปสรรคมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนทำให้ไม่ยอมไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 30.4 และมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย ได้แก่ การเลือกตั้งไม่มีความสำคัญต่อตัวแทนหรือชุมชน โดยผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.0 และระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 24.7

4.2 ปัญหาการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แสดงในตารางที่ 4.15 ดังนี้

ตารางที่ 4.15 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ปัญหาและอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ปัญหาและอุปสรรค
1. การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ประสบผลสำเร็จเพราะว่าประชาชนไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง	48 (14.3)	71 (21.1)	113 (33.6)	62 (18.5)	42 (12.5)	3.06	1.21	ปานกลาง
2. ประชาชนเห็นว่าการเลือกตั้งไม่มีความสำคัญต่อตนเองหรือชุมชน	32 (9.5)	51 (15.2)	80 (23.8)	88 (26.2)	85 (25.3)	2.57	1.28	น้อย
3. ประชาชนเห็นว่าผู้สมัครไม่เหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับที่จะมาเป็นตัวแทนของตนจึงไม่สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	36 (10.7)	69 (20.5)	94 (28.0)	69 (20.5)	68 (20.2)	2.81	1.27	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						2.82	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.15 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$) เมื่อพิจารณารายละเอียดของปัญหา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ประสบผลสำเร็จเพราะว่าประชาชนไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง

คิดเป็นร้อยละ 33.6 ประชาชนเห็นว่าผู้สมัครไม่เหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับที่จะมาเป็นตัวแทนของตนจึงไม่สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.0 และประชาชนเห็นว่า การเลือกตั้งไม่มีความสำคัญต่อตนเองหรือชุมชน โดยเห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 26.2

4.3 ปัญหาและอุปสรรคการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.16 ดังนี้

ตารางที่ 4.16 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง

ปัญหาและอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ปัญหาและอุปสรรค
1. การนำเสนอข่าวสารทางการเมืองทางสื่อต่าง ๆ ไม่น่าสนใจ	38 (11.3)	61 (18.2)	131 (39.0)	66 (19.6)	40 (11.9)	2.97	1.14	ปานกลาง
2. ท่านคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองมากกว่าจึงไม่มีความสนใจติดตามข่าวสาร	58 (17.3)	81 (24.1)	101 (30.1)	59 (17.6)	37 (11.0)	3.19	1.23	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						3.08	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.16 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$) เมื่อพิจารณารายละเอียดของปัญหา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ การนำเสนอข่าวสารทางการเมืองทางสื่อต่าง ๆ ไม่น่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 39.0 การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองมากกว่าจึงไม่มีความสนใจติดตามข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 30.1

4.4 ปัญหาและอุปสรรคการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.17 ดังนี้

ตารางที่ 4.17 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง

ปัญหาและอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ปัญหาและอุปสรรค
1. ขาดความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองจึงไม่สามารถพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองได้	37 (11.0)	79 (23.5)	136 (40.5)	55 (16.4)	29 (8.6)	3.12	1.08	ปานกลาง
2. ประชาชนไม่มีความตื่นตัวและสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองจึงไม่สามารถพูดคุยได้มาก	31 (9.2)	84 (25.0)	123 (36.6)	81 (24.1)	17 (5.1)	3.09	1.03	ปานกลาง
3. กิจกรรมหรือเรื่องราวทางการเมืองไม่น่าสนใจที่จะนำมาพูดคุยกัน	25 (7.4)	76 (22.6)	118 (35.1)	75 (22.3)	42 (12.5)	2.90	1.11	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						3.04	0.89	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.17 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$) เมื่อพิจารณารายละเอียดของปัญหา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองจึงไม่สามารถพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองได้ คิดเป็นร้อยละ 40.5 ประชาชนไม่มีความตื่นตัวและสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองจึงไม่สามารถพูดคุยได้มาก คิดเป็นร้อยละ 36.6 และเพราะคิดว่ากิจกรรมหรือเรื่องราวทางการเมืองไม่น่าสนใจที่จะนำมาพูดคุยกัน คิดเป็นร้อยละ 35.1

4.5 ปัญหาและอุปสรรคการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.18 ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ปัญหาและอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ปัญหาและอุปสรรค
1. ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทำให้เสียเวลา	17 (5.1)	54 (16.1)	115 (34.2)	90 (26.8)	60 (17.9)	2.64	1.10	ปานกลาง
2. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	44 (13.1)	86 (25.6)	103 (30.7)	70 (20.8)	33 (9.8)	3.11	1.17	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่ากิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองไม่น่าสนใจที่จะเข้าร่วม	19 (5.7)	53 (15.8)	136 (40.5)	70 (20.8)	58 (17.3)	2.72	1.10	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						2.82	0.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.18 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$) เมื่อพิจารณารายละเอียดของปัญหา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลางทั้งหมด เพราะคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทำให้เสียเวลา คิดเป็นร้อยละ 34.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง คิดเป็นร้อยละ 30.7 และคิดว่ากิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองไม่น่าสนใจที่จะเข้าร่วม คิดเป็นร้อยละ 40.5

4.6 ปัญหาและอุปสรรคการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.19 ดังนี้

ตารางที่ 4.19 ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ปัญหาและอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ปัญหาและอุปสรรค
1. การติดต่อกับนักการเมืองเป็นเรื่องยากเนื่องจากนักการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวไม่ค่อยมีเวลาเพื่อประชาชน	114 (33.9)	94 (28.0)	84 (25.0)	23 (6.8)	21 (6.3)	3.76	1.17	มาก
2. นักการเมืองไม่ค่อยเข้ามาดูแลปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่	135 (40.2)	103 (30.7)	63 (18.8)	19 (5.7)	16 (4.8)	3.96	1.12	มาก
เฉลี่ยรวม						3.86	1.01	มาก

จากตารางที่ 4.19 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณารายละเอียดของปัญหา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ได้แก่ การติดต่อกับนักการเมืองเป็นเรื่องยากเนื่องจากนักการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวไม่ค่อยมีเวลาเพื่อประชาชน คิดเป็นร้อยละ 33.9 ขณะที่ปัญหานักการเมืองไม่ค่อยเข้ามาดูแลปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 40.2

4.7 ปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ

จากการสรุปแบบสอบถามปลายเปิดซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามให้รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มเติม สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามก็คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านสังคมและปัญหาและอุปสรรคด้านเศรษฐกิจ มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามดังนี้

4.7.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านสังคม มีรายละเอียดของปัญหาและอุปสรรคด้านนี้ ดังนี้

1) **ปัญหาการเมือง** ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ในขณะที่ประชาชนเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว เกิดการตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องสิทธิทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคนไทย แต่เหตุที่ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็เพราะ

(1) เบื่อหน่ายนักการเมือง ที่ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม หาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง ทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เนือง ๆ

(2) ระบบการเมืองไม่ถูกพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

(3) นักการเมืองมองไม่เห็นปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชน

2) **ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน** ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ในขณะนี้ปัญหาของสังคมก็มีส่วนสำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองปัญหานี้ประกอบด้วย

(1) การแบ่งพรรคพวกหรือฝักฝ่ายทางการเมือง จนเกิดการขัดแย้งทางความคิด

(2) การชิงดีชิงเด่นกันภายในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่มักพึ่งพานักการเมือง นำไปสู่การถูกหนุนหลัง เป็นเหตุให้คิดว่ากลุ่มหรือพรรคพวกอื่น เป็นกลุ่มตรงกันข้าม นำไปสู่ปัญหาการขัดแย้งภายในชุมชน

4.7.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดของปัญหาและอุปสรรคด้านนี้ ซึ่งนำไปสู่การขาดโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

1) **ความยากจน** ประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเฉพาะในอำเภอแม่แตงมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเท่ากับกลุ่มคนในเขตอำเภอเมือง เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ต้องมุ่งแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวก่อนเป็นอันดับแรก ดังนั้นเวลาส่วนใหญ่ถูกใช้กับการประกอบอาชีพสร้างรายได้ นอกจากนี้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ความสนใจของนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองต่อภาวะเศรษฐกิจของชุมชนค่อนข้างน้อยหรือไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้เกษตรกรขายสินค้าพืชผักได้ในราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกว่ามีใครที่จะมาช่วยพวกเขาได้ ฉะนั้นควรที่จะดูแลเรื่องปากท้องของคนมากกว่าที่จะไปเสียเวลากับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2) การไม่มีงานทำ ประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนคณะกรรมการหมู่บ้านมีงานทำไม่ตลอดทั้งปีหากว่างเว้นจากฤดูกาลผลิตเกษตรแล้วส่วนใหญ่ไม่สามารถแสวงหารายได้จากช่องทางอื่นเพิ่มเติมได้อีก รายได้ในครอบครัวจึงมีไม่สม่ำเสมอ

ส่วนที่ 5 แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

5.1 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แสดงในตารางที่ 4.20 ดังนี้

ตารางที่ 4.20 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
1. ควรสร้างบรรยากาศการเลือกตั้งให้น่าสนใจมากขึ้น ไม่ให้เป็นการถูกบังคับ	175 (52.1)	115 (34.2)	30 (8.9)	12 (3.6)	4 (1.2)	4.32	0.87	มากที่สุด
2. พรรคการเมืองต้องคัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนของพรรคให้ประชาชนได้เลือกตั้ง	214 (63.7)	83 (24.7)	29 (8.6)	8 (2.4)	2 (0.6)	4.49	0.80	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม						4.40	0.73	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.20 แสดงการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.40$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของข้อเสนอแนะ พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ได้แก่ ควรสร้างบรรยากาศการเลือกตั้งให้น่าสนใจมากขึ้น

ไม่ให้เป็นการถูกบังคับ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.1 รองลงมาอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.2 และข้อเสนอแนะที่ว่าพรรคการเมืองต้องคัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนของพรรคให้ประชาชนได้เลือกตั้ง อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.7 รองลงมาอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.7

5.2 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แสดงในตารางที่ 4.21 ดังนี้

ตารางที่ 4.21 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
1. ท่านคิดว่าควรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและมีความตื่นตัวที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	228 (67.9)	89 (26.5)	16 (4.8)	2 (0.6)	1 (0.3)	4.61	0.64	มากที่สุด
2. ต้องสร้างบรรยากาศการเลือกตั้งให้ประชาชนมีความสนใจมากขึ้น	195 (58.0)	110 (32.7)	26 (7.7)	1 (0.3)	4 (1.2)	4.46	0.75	มากที่สุด
3. พรรคการเมืองต้องคัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนของพรรคเพื่อให้ประชาชนสนใจไปเลือกตั้ง	221 (65.8)	84 (25.0)	28 (8.3)	1 (0.3)	2 (0.6)	4.55	0.71	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม						4.54	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.21 แสดงการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ควรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและมีความตื่นตัวที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67.9 ต้องสร้างบรรยากาศการเลือกตั้งให้ประชาชนมีความสนใจมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.0 และคิดว่าพรรค

การเมืองต้องคัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนของพรรคเพื่อให้ประชาชนสนใจไปเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 65.8

5.3 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.22 ดังนี้

ตารางที่ 4.22 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
1. ท่านคิดว่าควรที่จะมีการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองไทยให้น่าสนใจมากขึ้น	185 (55.1)	114 (33.9)	29 (8.6)	6 (1.8)	2 (0.6)	4.41	0.77	มากที่สุด
2. ควรส่งเสริมสนับสนุน สร้างบรรยากาศทางการเมืองให้น่าสนใจมากขึ้นโดยไม่คิดว่าเป็นการเสียเวลา	173 (51.5)	119 (35.4)	37 (11.0)	5 (1.5)	2 (0.6)	4.36	0.78	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม						4.38	0.68	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองไทยให้น่าสนใจมากขึ้น ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.1 และควรส่งเสริมสนับสนุน สร้างบรรยากาศทางการเมืองให้น่าสนใจมากขึ้นโดยไม่คิดว่าเป็นการเสียเวลา ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.5

5.4 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการพุดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการพุดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.23 ดังนี้

ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพุดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
1. ควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองให้กับประชาชนมากขึ้น	201 (59.8)	105 (31.3)	26 (7.7)	4 (1.2)	-	4.50	0.69	มากที่สุด
2. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการจัดเวทีประชาธิปไตยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง	182 (54.2)	118 (35.1)	31 (9.2)	4 (1.2)	1 (0.3)	4.42	0.73	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม						4.46	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.23 แสดงการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพุดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.46$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองให้กับประชาชนมากขึ้น ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.8 รองลงมา ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 31.3 และควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการจัดเวทีประชาธิปไตยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมา ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.1

5.5 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.24 ดังนี้

ตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
1. ควรกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น	182 (54.2)	118 (35.1)	30 (8.9)	5 (1.5)	1 (0.3)	4.41	0.74	มากที่สุด
2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้แสดงบทบาททางการเมืองของตนอย่างเต็มที่	171 (50.9)	121 (36.0)	40 (11.9)	3 (0.9)	1 (0.3)	4.36	0.75	มากที่สุด
3. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองมากขึ้น	206 (61.3)	110 (32.7)	19 (5.7)	1 (0.3)	-	4.55	0.62	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม						4.44	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.24 แสดงการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ควรกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.9 รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 36.0 ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้แสดงบทบาททางการเมืองของตนเองอย่างเต็มที่ ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมา ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.1 ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 61.3

5.6 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง แสดงในตารางที่ 4.25 ดังนี้

ตารางที่ 4.25 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
นักการเมืองควรลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรเพื่อรับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น	275 (81.8)	44 (13.1)	12 (3.6)	1 (0.3)	4 (1.2)	4.74	0.65	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม						4.74	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.25 แสดงการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$) คือ นักการเมืองควรลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรเพื่อรับทราบปัญหาความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.8

5.7 แนวทางแก้ไขปัญหาด้านอื่น ๆ

5.7.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านสังคม มีรายละเอียดของการแก้ไขปัญหาด้านนี้ไว้ว่านักการเมืองควรที่จะต้องพัฒนาตัวเองก่อน โดยการออกพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนให้มากที่สุด เพื่อจะได้รับรู้ปัญหาของประชาชนถึงเรื่องความเดือดร้อนของประชาชน ในขณะเดียวกันนักการเมืองก็ควรชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบถึงหน้าที่ของคนไทยที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแต่สถานภาพของตนเอง นักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองควรประสานงานกับผู้นำชุมชนหรือกรรมการหมู่บ้านให้มากขึ้น เพื่อหาแนวทางให้ความรู้ หรืออาจให้ความช่วยเหลือเมื่อยามประชาชนได้รับความเดือดร้อน

5.7.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดของแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคด้านนี้ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้รัฐบาลมาดูแลเกษตรกรเรื่องราคาผลผลิตที่ตกต่ำ การตลาด ควบคุมสินค้าบางประเภทที่ขึ้นราคาค่อนข้างแพง ไม่ใช่ปล่อยให้ลอยตัว รวมทั้งช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าเกษตรให้เพียงพอกับผลผลิตของเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้รัฐบาลส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาจัดให้มีการเสวนาปัญหาด้านเศรษฐกิจในชุมชนแต่ละชุมชน ว่ามีปัญหาอะไร จะแก้ปัญหอย่างไร และสนับสนุนชุมชนโดยวิธีไหน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยอันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

1.1.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.1.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย อันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.1.5 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ตอบแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง จำนวน 119 คน และผู้ตอบแบบสอบถามจากกรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง จำนวน 217 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัยทั้งสิ้น 336 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square) และการพรรณนาข้อมูล

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 88.7) โดยกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี (ร้อยละ 39.0) และมีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 47.6)

2) ปัจจัยด้านสังคม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และไม่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ เป็นลำดับที่ 1

3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 43.1) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,000 - 5,000 บาท (ร้อยละ 47.6)

1.3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมของแต่ละด้าน พบว่า

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ว. ส.ส. หรือเลือกตั้งอื่น ๆ อยู่ในระดับบ่อยมาก ($\bar{X}=4.50$)

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X}=4.06$)

3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับบ่อยครั้ง ($\bar{X}=4.09$)

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับการเมืองระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$)

5) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.86$)

6) การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามมีการติดต่อกับนักการเมือง อยู่ในระดับน้อยครั้ง ($\bar{X}=2.19$)

1.3.3 การพิสูจน์สมมติฐาน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานผลการศึกษา มีดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า เพศ และอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนการเป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า ที่มาของคณะกรรมการหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3.4 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน ดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$)

2) ปัญหาและอุปสรรคด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$)

3) ปัญหาและอุปสรรคด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$)

4) ปัญหาและอุปสรรคด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.04$)

5) ปัญหาและอุปสรรคด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$)

6) ปัญหาและอุปสรรคด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$)

1.3.5 แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน ดังนี้

1) การแก้ไขปัญหาด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.40$)

2) การแก้ไขปัญหาด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$)

3) การแก้ไขปัญหาด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$)

4) การแก้ไขปัญหาด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.46$)

5) การแก้ไขปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.44$)

6) การแก้ไขปัญหาด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาด้านนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$)

2. การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดสำหรับการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ที่เคยมีมาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศในระบอบประชาธิปไตยนั้น ตัวชี้วัดที่สำคัญก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของประเทศนั้น ๆ นั่นเอง เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็คือ การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม กิจกรรมทางการเมืองดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรทางการเมือง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองก็ต้องอาศัยการผลักดันให้เกิดกระบวนการทางการเมืองขึ้นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง แต่การกล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็ดูเป็นเรื่องยุ่งยากที่จะสามารถบอกว่าประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ดังนั้นนักวิชาการทางการเมืองได้กำหนดหลักเกณฑ์ของระดับการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองรูปแบบใดบ้าง แต่ละรูปแบบถือว่าเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับไม่เท่ากัน ดังเช่นการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Roth และ Wilson (อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ 2530: 15) เป็นต้น นอกจากนี้ในหลายผลการวิจัยก็ได้แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเชื่อมโยงอยู่กับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองและส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน ดังเช่นผลการวิจัยของสุรปริษา ลาภบุญเรือง (2530) เป็นต้น

สำหรับผลการศึกษารั้ครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านมากน้อยแตกต่างกันไป คือ มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับบ่อยครั้ง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง แสดงว่า กรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวโน้มในการแสดงออกทางการเมืองเกี่ยวกับการใช้สิทธิ การชักชวนการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนการแสวงหาข่าวสารทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น แนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบ

แบบสอบถามครั้งนี้ ส่วนหนึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของสุพล ใจดี (2544) ซึ่งพบว่า ประชาชนในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกับการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในเขตอำเภอสันป่าตองกลับมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการพูดคุยทางการเมืองสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สุภรัตน์ รัตนमुखย์ และขงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2541) ซึ่งพบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนข้างสูงกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น ๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านเดียวกันของคณะกรรมการหมู่บ้านมีแนวโน้มสูงกว่าบุคคลอื่นที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนทั่วไป แต่ผลการวิจัยดังกล่าวก็แตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปฟังการหาเสียงเลือกตั้งสูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้ ความสอดคล้องและความแตกต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของการศึกษานี้กับการวิจัยอื่น ๆ นั้นอาจมาจากปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยอื่น ๆ ของแต่ละกลุ่มบุคคลที่อาจส่งผลให้พฤติกรรมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละการศึกษาวิจัยแตกต่างกัน ดังที่ Lester W. Milbrath (วสันต์ สุวรรณ, 2547 : 26-29) ได้อธิบายว่าปัจจัยด้านสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม กับปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั่นเอง

2.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ในทางทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดก็ตาม จะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะในรูปแบบไหน ในระดับใด หรือใช้วิธีการอย่างใดก็ตาม จะพบว่าปัจจัยและตัวแปรหลายอย่างที่มีอิทธิพลหรือผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งสิ้น ปัจจัยและตัวแปรเหล่านั้น กล่าวโดยรวม ๆ ก็ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวบุคคล วัย เพศ การศึกษา อาชีพ อุปนิสัย เหตุผล ความคิด ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม ครอบครัวยุทธศาสตร์ ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจ ฯลฯ และปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ พฤติกรรมร่วมทางสังคม ระดับการพัฒนา หรือความทันสมัยทางสังคม และเศรษฐกิจ การกระทำหรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยผู้นำทางการเมือง หรือผู้แทนของประชาชน เป็นต้น ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านกับการมีส่วนร่วม ได้ผลดังต่อไปนี้

2.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากที่สุดเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคนคือระหว่าง 35 - 54 ปี แต่มีการศึกษาไม่สูงนักเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าจำนวนมากที่สุด แสดงว่า คณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงวัยทำงาน ทั้งทำงานเพื่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เพียงแต่คณะกรรมการหมู่บ้านเหล่านี้ค่อนข้างเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาไม่สูงอาจมีผลต่อการทำความเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองที่มีความผันแปรอยู่ตลอดเวลา การตีความหมายทางการเมืองของคณะกรรมการเหล่านี้ อาจแตกต่างไปจากกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่า นักวิชาการทางการเมืองส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่นำไปสู่พฤติกรรมทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังที่ Milbrath (1977 อ้างใน ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ 2540 : 18-19) ซึ่งได้ทำการสำรวจผลงานของนักวิชาการมากมาย และผลการวิจัยของตนเองสามารถแจกแจงว่าประชาชนจะมีปฏิกิริยาตอบสนองและมีส่วนร่วมทางการเมืองหลากหลายไปขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะของปัจเจกบุคคล ลักษณะสภาวะแวดล้อม ตลอดจนการถูกกระตุ้นโดยสื่อต่าง ๆ กล่าวคือมีคำอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลจากปัจจัยส่วนบุคคลไว้พอสรุปได้ว่า

เพศชายจะถูกกระตุ้นสนใจทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ ซึ่งมักจะตัดตัวเองออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบปกติ ในขณะที่กรรมการคนที่มีสถานภาพต่ำกว่าจะกระทำกิจกรรมที่มีความสุดโต่งทางการเมืองได้มากกว่า แต่ผู้มีการศึกษาชั้นกลางมีแนวโน้มจะวางเฉยและถอนตัวออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองสุดโต่งดังกล่าว และผู้ที่มีวัยกลางคนจะมีความเข้าใจทางการเมือง มีลักษณะเปิดต่อการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเยาว์กว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลตามที่นักวิชาการอธิบายมาและสรุปไว้ข้างต้น ปรากฏว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้เพียงเรื่องเดียว โดยการศึกษาพบว่า เพศ และอายุของผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แสดงว่าทั้งเพศหญิงและชาย ตลอดจนกลุ่มอายุต่าง ๆ มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คงมีเฉพาะระดับการศึกษาเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า ผลการวิจัยที่แตกต่างจากการสำรวจเอกสารของนักวิชาการอาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน สุจิต บุญบงการ (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม :30 - 32) กล่าวว่า การที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ในส่วนหนึ่งมาจากความสำนึกทางการเมืองของบุคคลอยู่ด้วย

2.2.2 ปัจจัยด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มต่างๆ จากการศึกษาทั่วไป มักพบว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนเป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ นั้น มักมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม หรือไม่ได้เป็นหัวหน้าหรือประธานกลุ่มต่าง ๆ เมื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือไม่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แต่การเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันนั้นมีการจับตามกลุ่มสนับสนุนพรรคการเมือง ตลอดจนมีการสอดส่องจากกลุ่มองค์กรอิสระต่าง ๆ ค่อนข้างมากทำให้การดำเนินการโดยเฉพาะการเข้าไปร่วมกิจกรรมใด ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้านเต็มไปด้วยความระมัดระวัง มิฉะนั้นอาจนำไปสู่การร้องขอเพื่อถอนสิทธิการเมืองนักการเมืองที่คณะกรรมการเข้าไปให้การสนับสนุนได้ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ผลการศึกษาแตกต่างไปจากการวิจัยทั่ว ๆ ไป อย่างไรก็ตามแม้การศึกษาครั้งนี้จะพบความสัมพันธ์ในลักษณะที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากการวิจัยหลายวิจัย เช่น การศึกษาวิจัยของสุภรัตน์ รัตนมุขย์ และชยวุฑฒ พึ่งวงศ์ญาติ (2541) ที่พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายเรื่องค่อนข้างมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น อย่างไรก็ตามในแง่ของทฤษฎีก็มีเหตุผลรองรับผลของการศึกษาที่ออกมาในทิศทางที่แตกต่างจากการวิจัยของบุคคลอื่น คือ Milbrath และ Goel (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม : 32 – 35) อธิบายว่า ความจริงตำแหน่งทางสังคมนั้นไม่ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง แต่จะเป็นตัวแปรที่สนับสนุนตัวแปรทางด้านทัศนคติและบุคลิกภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่ม ถูกตรวจตราและสอดส่องการทำงานจากกลุ่มคนต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านต้องดำเนินไปตามกรอบที่กำหนดไม่ยอมเข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งนำไปแก่นักการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่งเป็นการเฉพาะ

2.2.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ การทำงานภาคเกษตรกรรม และมีรายได้ไม่สูงนัก ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าสภาพความเป็นอยู่ของคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดซึ่งอยู่ในเขตอำเภอแม่แตงนั้นยังเป็นสังคมชนบท สังเกตได้จากรายได้ และการประกอบอาชีพที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในอาชีพเกษตรกรรมและการรับจ้างนั่นเอง อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมจากการทำงานเพื่อมุ่งำจุนสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังเห็นได้จากกรอธบายของ Verba

และ Nei (1972 อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์, 2530 : 20) ที่แสดงให้เห็นว่า ลักษณะทางด้านทรัพยากร เช่น เวลา เงินทองหรืออื่น ๆ และส่วนได้เสีย หรือผลประโยชน์ที่จะได้จากทางการเมือง (stake in politics) มากกว่าผู้ที่มีสถานภาพต่ำ นอกจากนี้แล้วบุคคลที่มีสถานภาพสูงยังมีโอกาสในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอีกด้วย จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพต่ำ เช่นเดียวกับ Zipp (บรรณาธิการ) (1982 อ้างใน ประสิทธิ์ สันติกาญจน์, 2530 : 21) ก็ได้อธิบายไปในทางเดียวกัน คือ เวลา เงินทอง และพลังงานที่จะใช้ในการเข้าร่วมทางการเมืองก็มีค่อนข้างน้อยและจำกัด จากเหตุนี้ทำให้ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำเข้าร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่มีสถานภาพสูง

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงแตกต่างไปจากการวิจัยของสุรปริษา ตาบุญเรือง (2530) ที่พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพของคณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในขณะที่ปัจจัยด้านรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แม้ว่าผลการศึกษาจะสามารถอธิบายได้สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการต่าง ๆ ตามที่อ้างมา แต่ผลการศึกษา ก็ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นขึ้นอยู่กับระดับของรายได้มากกว่าการประกอบอาชีพ ทั้งนี้คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีอาชีพคล้ายคลึงกัน คือ เกษตรกรและอาชีพรับจ้าง ดังนั้นปัจจัยด้านรายได้จึงเป็นตัวกำหนดบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่แตกต่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3 ปัญหาของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นดูเหมือนเป็นเรื่องปกติของทุกประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยและปัญหาที่แตกต่างกันไปตามภาวะของประเทศ โดยประเทศที่พัฒนาแล้วก็มักมีปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาศัยความสนใจทางการเมือง หรือสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะถูกบีบบังคับหรือบังคับจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (สุจิต บุญบงการ : 83-89) สำหรับปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ปรากฏว่า ผู้ตอบ

แบบสอบถามเห็นว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองเนื่องมาจากปัญหาในระดับต่าง ๆ คือ ปัญหาในระดับมากในด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับนักการเมืองไม่ค่อยเข้ามาดูแลปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากปัญหาและอุปสรรคระดับปานกลางด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะการกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนคนไทย สำหรับปัญหาการชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ประสบผลสำเร็จเพราะว่าประชาชนไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง ปัญหาด้านความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองมากกว่าจึงไม่มีความสนใจติดตามข่าวสาร ปัญหาด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองจึงไม่สามารถพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองได้ และปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้อต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แสดงว่าปัญหาหลักที่เกิดขึ้นจนส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น มาจากฝ่ายนักการเมือง และสภาพปัญหาของประชาชนเอง

จากข้อสรุปที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถแบ่งออกมาได้เป็น 2 ส่วนคือ

2.3.1 ปัญหาที่เกิดจากตัวของนักการเมือง คือ นักการเมืองไม่สนใจดูแลประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งเท่าที่ควร รวมทั้งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าปัญหานี้ส่วนหนึ่งมาจากเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองจนทำให้ไม่สนใจประชาชนเท่าที่ควร

2.3.2 ปัญหาที่เกิดจากประชาชน คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ไม่พยายามติดตามข่าวสารการเมืองทำให้ไม่กล้าพูดคุยเรื่องการเมืองกับบุคคลอื่น รวมทั้งทำให้คิดไปเองว่าการกำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนนั้นกลายเป็นปัญหาสำคัญของประชาชนที่ต้องออกไปใช้เลือกตั้งมีฉะนั้นต้องเสียสิทธิ์ทางการเมืองบางอย่างที่ไม่เป็นผลดีต่อประชาชนเลย

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลกระทบต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริง การขาดความรู้ความเข้าใจจนขาดความสำนึกทางการเมือง และสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ได้ไม่ค่อยดีนัก ปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดย สุจิต บุญบงการ (2533 : 83-89) ซึ่งจากการวิเคราะห์เดียวกันได้แสดงให้เห็นว่ามาจากพื้นฐานของวัฒนธรรมทางการเมือง บทบาททางการเมืองของประชาชน และสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ปลูกฝังถ่ายทอดกันมาค่อนข้างยาวนานจนส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแนวทางแก้ไข

ปัญหาดังกล่าว ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ภาพบรรยากาศทางการเมืองดีกว่าในปัจจุบัน นักการเมืองต้องใส่ใจและสนใจประชาชนมากกว่าอดีต รัฐบาลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรณรงค์ให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการเมือง รวมทั้งให้เข้าใจถึงความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้ง และที่สำคัญจะต้องเน้นย้ำเสมอว่าในการแก้ปัญหาในรูปแบบใหม่นี้ต้องเน้นที่จะให้ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง หรือประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกคนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่าง ๆ จนสำเร็จ

2.4 แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมากที่สุดคือ การแก้ไขปัญหาด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง จึงเสนอแนะให้นักการเมืองควรลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมเยือนราษฎรเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน ข้อเสนอแนะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากตลอดเวลาที่ผ่านมานักการเมืองขาดความสนใจในการประสานงานทางการเมืองร่วมกับประชาชนทำให้เกิดความเห็นห่างจนมีผลต่อความรู้สึกของประชาชนดังที่พบในการวิจัยครั้งนี้คือ พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีการติดต่อกับนักการเมืองค่อนข้างน้อย ทำให้สะท้อนความรู้สึกของประชาชนที่พบจากงานวิจัยของ ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ (2540) ซึ่งพบว่าประชาชนมักพบปัญหาจากการแสดงบทบาททางการเมืองของนักการเมืองไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยเฉพาะบทบาทเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น การดูแลทุกข์สุขของประชาชนและการพัฒนาความเจริญในท้องถิ่น กรณีเดียวกันนี้ เทวินทร์ ตติยรัตน์ (2532 : บทคัดย่อ) เห็นว่าทำให้ประชาชนไม่ศรัทธาต่อนักการเมืองจนนำไปสู่การไม่สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยระดับมากทุกด้านกล่าวคือ แนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้พรรคการเมืองต้องคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นตัวแทนให้ประชาชนได้เลือกตั้ง สอดคล้องกับการวิจัยของ วันเพ็ญ ชวรางกูร (2539) พบว่า ประชาชนค่อนข้างให้ความสนใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักการเมือง และมีผลต่อการพิจารณาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ดังนั้นถ้าพรรคการเมืองแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ก็อาจมีส่วนสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการชักชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนะว่าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการเลือกตั้งควรทำความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของการเลือกตั้งและสร้างความตื่นตัวที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ในอดีตที่ผ่านมาหลายงานวิจัยพบว่า ประชาชนค่อนข้างไม่สนใจชักชวนบุคคลอื่นให้ไปใช้สิทธิ

เลือกตั้ง ดังเช่นการวิจัยของ วันเพ็ญ ขวรวงศ์ (2539) และการวิจัยของ สุพล ใจคู่ย (2544) เป็นต้น แม้จะไม่สามารถสรุปได้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านขาดความเข้าใจทางการเมืองจนนำไปสู่การขาดความตื่นตัวทางการเมือง แต่ในบางวิจัย ดังเช่นการวิจัยของ สุรปริษา ลาภบุญเรือง (2530 : บทคัดย่อ) กล่าวว่าส่วนหนึ่งมาจากการติดภารกิจในการประกอบอาชีพของตนเองจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับต่ำ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ละเลย และสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนอย่างค้ำเนื้อจะเป็นประโยชน์สำหรับการกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้สูงขึ้น

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าทุกภาคส่วนควรเข้าไปช่วยกันพัฒนาระบบการปกครองของประเทศไทยให้น่าสนใจมากกว่าปัจจุบัน การได้รับข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น Milbrath (1977) (ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ, 2540 : 18-19) ถือว่ามีความสัมพันธ์กัน โดยกล่าวว่าการรับข่าวสารทางการเมืองก็มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน Milbrath and Goel (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม : 32 - 35) กล่าวว่า ข่าวสารทางการเมืองนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งเร้าทางการเมืองถ้ายังได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากขึ้นเท่าใดประชาชนก็สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่ลึกมากขึ้นเท่านั้น

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการเลือกตั้งควรส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับระบบการปกครองตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองให้แก่ประชาชน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนจะมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองยิ่งขึ้น กรณีข้อเสนอแนะดังกล่าว สอดคล้องกับ สุจิต บุญบงการ (อ้างใน วันชัย อ่องเอี่ยม :30 - 32) ซึ่งพบว่า การมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองของประชาชนมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะความรู้จะทำให้บุคคลที่มีความรู้ลึกตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองและจะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้ลึกถึงหน้าที่พลเมือง

การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการเลือกตั้งควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองมากขึ้น การเสนอแนะทางดังกล่าวสอดคล้องกับการค้นพบของ เทวิน ตติยรัตน์ (2532 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ประชาชนขาดความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่

ของตนเองในทางการเมืองซึ่งสาเหตุก็มาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยของประชาชนนั่นเอง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

3.1.1 การส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อยครั้งด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง คือ การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อยด้านการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องกระทำร่วมกับบุคคลอื่นๆ ที่สนใจทางการเมืองเป็นไปค่อนข้างน้อย ดังนั้น หน่วยงานกรมการปกครองควรร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมมือกันกระตุ้นให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้มีกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการเมืองระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น และหลากหลายรูปแบบ โดยอาศัยช่วงเวลาต่าง ๆ ตามจังหวะสถานการณ์ทางการเมืองในแต่ละช่วงเป็นสิ่งสำคัญ การกระตุ้นให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้มีกิจกรรมทางการเมืองร่วมกับบุคคลอื่นมากขึ้น ย่อมส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองกว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งสุดท้ายก็จะส่งผลให้เกิดความกล้าพูดคุยเรื่องทางการเมืองกับบุคคลอื่น และจะเกิดประโยชน์สำหรับการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ค่อนข้างสูงให้สูงยิ่งขึ้นต่อไปอีก

3.1.2 พรรคการเมืองส่งเสริมให้นักการเมืองเข้าหาประชาชนมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างต่ำเกี่ยวกับเรื่องการติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อนักการเมืองไม่ค่อยดีนัก เห็นว่านักการเมืองเป็นกลุ่มที่ชอบการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าสนใจช่วยเหลือประชาชน จึงไม่ค่อยเข้าไปดูแลตรวจสอบพื้นที่รับผิดชอบของตนเองเท่าที่ควร ดังนั้น พรรคการเมืองอาจพิจารณาหาแนวทางปรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองให้ดียิ่งขึ้น โดยการสนับสนุนให้นักการเมืองใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ว่างจากการทำงานด้านนิติบัญญัติลงไปคลุกคลีกับประชาชนมากยิ่งขึ้น สนับสนุนช่วยเหลือประชาชนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างจริงจังและจริงใจ นอกจากนี้พรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคการเมืองที่มีบทบาทในฝ่ายบริหาร ต้องพยายาม

สร้างความโปร่งใสด้านการใช้งบประมาณของรัฐเพื่อการพัฒนาและการจัดซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ในโครงการต่าง ๆ ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก โดยเฉพาะในสถานการณ์การเมืองในปัจจุบันประชาชนมักได้ยินปัญหาเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในโครงการที่ใช้เงินจำนวนมาก ทำให้ประชาชนที่รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อขาดความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่มีต่อนักการเมือง ดังนั้นถ้าฝ่ายบริหารสามารถควบคุมและกำกับไม่ให้คนของรัฐหรือนักการเมืองเข้าไปรับผลประโยชน์จากโครงการของรัฐ หากพบว่ามึนักการเมืองมุ่งผลประโยชน์จากโครงการรัฐ พรรคการเมืองต้องขจัดนักการเมืองรายนั้นออกไปโดยเร็วที่สุด

3.1.3 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ผลการศึกษาส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดและความรู้สึกต่อการกำหนดหน้าที่ของคนไทยต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเห็นว่าเป็นปัญหาต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นจำเป็นต้องพิจารณาต่อไปว่า ความรู้สึกนึกคิดนั้นมาจากอะไรแต่การศึกษาครั้งนี้ เห็นว่า ปัญหาตามความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น อาจมาจากการกำหนดให้ใช้ใบเหลือง ใบแดง ให้แก่นักการเมืองที่ถูกร้องเรียนจากฝ่ายตรงข้ามมีส่วนทำให้ต้องเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีปัญหาใหม่ คณะกรรมการหมู่บ้านเหล่านี้เห็นว่าเป็นภาระแก่ประชาชนค่อนข้างมาก เพราะถ้าไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมหมายถึงการเสียสิทธิทางการเมืองบางประการ กรมการปกครองควรพิจารณาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและความสำคัญของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแก่คณะกรรมการหมู่บ้านให้เข้าใจ ถ้าคณะกรรมการหมู่บ้านเข้าใจเรื่องนี้อย่างถ่องแท้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในชนบทอีกทางหนึ่ง โดยคณะกรรมการเหล่านี้จะเป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนเรื่องหลักการของประชาธิปไตย สามารถกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาจากตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เช่น ข้อมูลความสำนึกทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และการมีบทบาททางของคณะกรรมการหมู่บ้าน

3.2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการศึกษาทำให้เห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยภาพรวมที่วิเคราะห์จากแบบสอบถาม ดังนั้นในโอกาสต่อไปควรทำการศึกษาเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์คณะกรรมการหมู่บ้าน เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง บทบาททางการเมือง ตลอดจนวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช ตระการศิรินนท์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. นายประเสริฐ อินดี ที่ทำการปกครองอำเภอแม่แตง
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. นายวิจิตร หลังสัน ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองเชียงใหม่
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคณะกรรมการหมู่บ้าน
: กรณีศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้จะนำไปใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ขอได้โปรดตอบ
คำถามตามความเป็นจริง โดยไม่ต้องระบุชื่อผู้ตอบ และผลการตอบแบบสอบถามจะนำไปใช้
ประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น จะไม่ส่งผลกระทบต่อในทางที่เสียหายแก่ผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด
แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
และแนวทางแก้ไขปัญหา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ท่านเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน

- () 1. โดยตำแหน่ง (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)
() 2. โดยการเลือกตั้ง (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

2. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

3. อายุ

- () 1. 25 - 34 ปี () 2. 35 - 44 ปี
() 3. 45 - 54 ปี () 4. 55 - 64 ปี
() 5. 65 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา

- () 1. ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า () 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช () 4. อนุปริญญา/ปวส.
() 5. ปริญญาตรีขึ้นไป

5. อาชีพ

- () 1. รับจ้างทั่วไป () 2. เกษตรกรรม
 () 3. ค้าขาย () 4. นักธุรกิจ/เจ้าของกิจการ
 () 5. อื่น ๆ (ระบุ).....

6. รายได้ต่อเดือน

- () 1. น้อยกว่า 3,000 บาท () 2. 3,001 – 5,000 บาท
 () 3. 5,001 – 7,000 บาท () 4. 7,001 – 9,000 บาท
 () 5. 9,001 บาทขึ้นไป

7. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่อไปนี้อะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. กองทุนหมู่บ้าน () 2. กลุ่มออมทรัพย์
 () 3. กองทุน กขคจ. () 4. สหกรณ์การเกษตร
 () 5. สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ (ระบุ).....

8. ท่านเป็นหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่มต่อไปนี้อะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. กองทุนหมู่บ้าน () 2. กลุ่มออมทรัพย์
 () 3. กองทุน กขคจ. () 4. สหกรณ์การเกษตร
 () 5. สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โปรดทำเครื่องหมาย 3 ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. ในการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ คือ ส.ว., ส.ส., ส.อบจ., สท/ส.อบต. และอื่น ๆ ทุกครั้งในรอบที่ผ่านมาท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (5 ครั้ง) () 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
 () 3. ปานกลาง (3 ครั้ง) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง)

2. ท่านได้ชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวของท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้งอื่น ๆ ครั้งที่ผ่านมามากน้อยเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน)

3. ท่านได้ชักชวนให้ประชาชนในหมู่บ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. และการเลือกตั้งอื่น ๆ ครั้งที่ผ่าน มาบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน)

4. ท่านได้ให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์บ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน)

5. ท่านได้ให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อวิทยุบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน)

6. ท่านได้ให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อหนังสือพิมพ์บ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน)

7. ท่านได้ให้ความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากทางราชการอำเภอ จังหวัด รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ ฯลฯ บ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน)

8. ท่านได้มีการพูดคุยหรือสนทนาในเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองกับสมาชิกใน ครอบครัวบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน) () 6. ไม่เคย

9. ท่านได้มีการพูดคุยหรือสนทนาในเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองกับคณะกรรมการหมู่บ้านในชุมชน/หมู่บ้านบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน) () 6. ไม่เคย

10. ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาท่านได้เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองหรือเหตุการณ์ทางการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (3 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์) () 2. บ่อยครั้ง (2 ครั้ง/สัปดาห์)
 () 3. ปานกลาง (1 ครั้ง/สัปดาห์) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง/เดือน)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง/เดือน) () 6. ไม่เคย

11. ในการเลือกตั้ง ส.ส. ที่ผ่านมามีท่านได้เข้าร่วมในกิจกรรมการหาเสียงของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป) () 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
 () 3. ปานกลาง (3 ครั้ง) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง) () 6. ไม่เคย

12. ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งหรือเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป) () 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
 () 3. ปานกลาง (3 ครั้ง) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง) () 6. ไม่เคย

13. ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป) () 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
 () 3. ปานกลาง (3 ครั้ง) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง) () 6. ไม่เคย

14. ท่านได้ร่วมรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่ผ่านมาบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป) () 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
 () 3. ปานกลาง (3 ครั้ง) () 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
 () 5. น้อยมาก (1 ครั้ง) () 6. ไม่เคย

15. ท่านได้ร่วมรณรงค์ไม่ให้ประชาชนขายเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่ผ่านมาบ่อยครั้งเพียงใด
☐ 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป)	☐ 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
☐ 3. ปานกลาง (3 ครั้ง)	☐ 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
☐ 5. น้อยมาก (1 ครั้ง)	☐ 6. ไม่เคย
16. ท่านได้ไปฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งบ่อยครั้งเพียงใด
☐ 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป)	☐ 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
☐ 3. ปานกลาง (3 ครั้ง)	☐ 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
☐ 5. น้อยมาก (1 ครั้ง)	☐ 6. ไม่เคย
17. ท่านเคยติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมืองเพื่อเสนอปัญหาหรือความคิดเห็นบ่อยครั้งเพียงใด
☐ 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป)	☐ 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
☐ 3. ปานกลาง (3 ครั้ง)	☐ 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
☐ 5. น้อยมาก (1 ครั้ง)	☐ 6. ไม่เคย
18. ท่านเคยร่วมทำงานกับนักการเมืองหรือพรรคการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด
☐ 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป)	☐ 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
☐ 3. ปานกลาง (3 ครั้ง)	☐ 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
☐ 5. น้อยมาก (1 ครั้ง)	☐ 6. ไม่เคย
19. ท่านเคยเสนอปัญหาหรือข้อร้องเรียนของชุมชน/หมู่บ้านต่อนักการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด
☐ 1. บ่อยมาก (5 ครั้งขึ้นไป)	☐ 2. บ่อยครั้ง (4 ครั้ง)
☐ 3. ปานกลาง (3 ครั้ง)	☐ 4. น้อยครั้ง (2 ครั้ง)
☐ 5. น้อยมาก (1 ครั้ง)	☐ 6. ไม่เคย

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขปัญหา

3.1 คำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัญหาอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การใช้สิทธิเลือกตั้ง 1. ท่านคิดว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่					
2. ท่านคิดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่เหมาะสมที่จะมาเป็นตัวแทนของประชาชน ทำให้ไม่อยากไปใช้สิทธิเลือกตั้ง					
3. ท่านคิดว่าการเลือกตั้งไม่มีความสำคัญต่อตัวแทนหรือชุมชนของท่าน					
การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 4. การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ประสบผลสำเร็จเพราะว่าประชาชนไม่มีความตื่นตัวทางการเมือง 5. ประชาชนเห็นว่าการเลือกตั้งไม่มีความสำคัญต่อตนเองหรือชุมชน 6. ประชาชนเห็นว่าผู้สมัครไม่เหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับที่จะมาเป็นตัวแทนของตนจึงไม่สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง					
การสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง 7. การนำเสนอข่าวสารทางการเมืองทางสื่อต่าง ๆ ไม่น่าสนใจ 8. ท่านคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองมากกว่าจึงไม่มีความสนใจติดตามข่าวสาร					

ปัญหาอุปสรรค	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<p>การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง</p> <p>9. ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบอบ การเมืองจึงไม่สามารถพูดคุยเรื่องราว เกี่ยวกับการเมืองได้</p> <p>10. ประชาชนไม่มีความตื่นตัวและสนใจ เกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองจึงไม่ สามารถพูดคุยได้มาก</p> <p>11. กิจกรรมหรือเรื่องราวทางการเมือง ไม่น่าสนใจที่จะนำมาพูดคุยกัน</p>					
<p>การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง</p> <p>12. ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรม ทางการเมืองทำให้เสียเวลา</p> <p>13. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่เอื้อ ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง</p> <p>14. ท่านคิดว่ากิจกรรมต่าง ๆ ทาง การเมือง ไม่น่าสนใจที่จะเข้าร่วม</p>					
<p>การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ ทางการเมือง</p> <p>15. การติดต่อกับนักการเมืองเป็นเรื่อง ยากเนื่องจากนักการเมืองแสวงหา ผลประโยชน์ส่วนตัวไม่ค่อยมีเวลาเพื่อ ประชาชน</p> <p>16. นักการเมืองไม่ค่อยเข้ามาดูแลปัญหา ความต้องการของประชาชนในพื้นที่</p>					

11. นอกจากนี้ท่านเห็นว่าปัญหาอุปสรรคในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นอื่น ๆ อีกหรือไม่ อย่างไร

1. ด้าน

.....

2. ด้าน

.....

3. ด้าน

.....

3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การใช้สิทธิเลือกตั้ง 1. ควรสร้างบรรยากาศการเลือกตั้งให้น่าสนใจมากขึ้น ไม่ให้เป็นการถูกบังคับ 2. พรรคการเมืองต้องคัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนของพรรคให้ประชาชนได้เลือกตั้ง					

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
<p>การชักชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง</p> <p>3. ท่านคิดว่าควรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและมีความตื่นตัวที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง</p> <p>4. ต้องสร้างบรรยากาศการเลือกตั้งให้ประชาชนมีความสนใจมากขึ้น</p> <p>5. พรรคการเมืองต้องคัดสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนของพรรคเพื่อให้ประชาชนสนใจไปเลือกตั้ง</p>					
<p>การสนใจติดตามข่าวสารทาง การเมือง</p> <p>6. ท่านคิดว่าควรที่จะที่จากมีการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองไทยให้น่าสนใจมากขึ้น</p> <p>7. ควรส่งเสริมสนับสนุน สร้างบรรยากาศทางการเมืองให้น่าสนใจมากขึ้นโดยไม่คิดว่าเป็นการเสียเวลา</p>					
<p>การพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง</p> <p>8. ควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองให้กับประชาชนมากขึ้น</p> <p>9. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการจัดเวทีประชาธิปไตยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมือง</p>					
<p>การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง</p> <p>10. ควรกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น</p> <p>11. ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมตัวกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้แสดงบทบาททางการเมืองของตนอย่างเต็มที่</p>					

ข้อเสนอแนะ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน เข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเมืองมากขึ้น					
การติดต่อกับนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ ทางการเมือง 13. นักการเมืองควรลงพื้นที่เพื่อเยี่ยม เยือนราษฎรเพื่อรับทราบปัญหาความ ต้องการของประชาชนให้มากขึ้น					

13. นอกจากนี้ท่านเห็นว่ามิข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นอื่น ๆ อีกหรือไม่ อย่างไร

1. ด้าน.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้าน.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้าน.....

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก ก

โครงสร้างและที่มาของคณะกรรมการหมู่บ้าน

โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

1.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการหมู่บ้าน

หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด และเป็นสถาบันที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประชาธิปไตย การพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้านได้กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน แต่เดิมการดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ในดุลพินิจของผู้ใหญ่บ้านคนเดียว และนอกจากนี้ในแต่ละหมู่บ้านหน่วยงานของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขึ้นซ้ำซ้อนกันหลายรูปแบบ และรัฐบาลขาดนโยบายที่แน่นอนอย่างต่อเนื่องในการสนับสนุนหมู่บ้าน

คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติในที่ประชุม เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2524 เห็นชอบในหลักการยกเลิกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านรูปแบบอื่นทั้งหมด และให้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เป็นหลักและปรับปรุงโครงสร้างให้สอดคล้องกับรูปแบบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองหรือ อพป. และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการปกครอง ได้ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมให้มีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องวางแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งได้ตราข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ขึ้น

1.2 รูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.2.1 คณะกรรมการหมู่บ้านหรือ กม. ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งประกอบไปด้วยกรรมการ 2 ประเภท คือ

- 1) กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง
- 2) กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ทั้งนี้ควรมี 5 – 9 คน แล้วแต่หมู่บ้านใหญ่หรือเล็ก โดยให้อยู่ในดุลพินิจของนายอำเภอ และอยู่ในวาระ 5 ปี

1.2.2 ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2536 ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน เป็นรองประธาน ตลอดจนเลือก

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอีก 2 คน เป็นเลขานุการ 1 คน ผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน ส่วนกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ ก็จะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายกิจการต่าง ๆ

1.2.3 คำนึงรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีลักษณะ ดังนี้

ผู้ใหญ่บ้าน	เป็นประธานกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นรองประธานกรรมการ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	เป็นกรรมการ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการผู้ช่วยเลขานุการ

1.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.3.1 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ได้กำหนดว่า ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และอำนาจหน้าที่ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 โดยกำหนดให้เพิ่มฝ่ายกิจการต่าง ๆ รวม 8 ฝ่าย มาช่วยการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ดังนั้นบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงเป็นในลักษณะของผู้ปฏิบัติงานบริหารและพัฒนาหมู่บ้าน รวมทั้งการเป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านด้วย

1.3.2 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

1) อำนาจหน้าที่ในการบริหารการพัฒนาชนบท ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น พ.ศ. 2539 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารการพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจหน้าที่ในการเสนอปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล

2) อำนาจหน้าที่ในการบริหารการใช้น้ำ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525 ได้กำหนดให้

คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบแหล่งน้ำขนาดเล็กที่อยู่ในท้องที่หมู่บ้านของตน โดยมีหน้าที่จัดทำทะเบียนแหล่งน้ำ บริหารการใช้น้ำจากโครงการให้เกิดประโยชน์ และการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ

3) อำนาจหน้าที่ในการบริหารกองทุนพัฒนาชนบท ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยกองทุนพัฒนาชนบท พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารกองทุนในระดับหมู่บ้านของตน เช่น การบริหารกองทุนเฉพาะกิจ การบริหารโครงการที่ได้รับเงินยืมสมทบ และการรายงานผลการดำเนินโครงการต่อสภาตำบล เป็นต้น

4) อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจไว้ และลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับคดีแพ่งทุกประเภท คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาทและข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้าน หรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

5) อำนาจหน้าที่ในการออกบัตรสงเคราะห์แก่ราษฎรตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสงเคราะห์ประชาชนผู้มีรายได้น้อยเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2527 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์คณะของคณะกรรมการผู้พิจารณาผู้มีสิทธิได้รับการสงเคราะห์ระดับหมู่บ้านด้วย

1.4 ฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 8 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายกิจการปกครอง
2. ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ
3. ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย
4. ฝ่ายกิจการการคลัง
5. ฝ่ายกิจการสาธารณสุข
6. ฝ่ายกิจการศึกษาและวัฒนธรรม
7. ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม
8. ฝ่ายกิจการสตรี

ทั้งนี้ หากคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เห็นสมควรอาจตั้งฝ่ายกิจการอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีกได้

1.5 หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการต่าง ๆ

1) ฝ่ายกิจการปกครอง

มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 1.1) การแนะนำให้ปฏิบัติตามกฎหมาย
- 1.2) ไกล่เกลี่ยข้อกรณีพิพาทต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน
- 1.3) ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ
- 1.4) กระจายข่าวสารจากรัฐบาล
- 1.5) งานบริการประชาชน
- 1.6) งานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

2) ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ

มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 2.1) การทำแผนและโครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน
- 2.2) สร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุง สาธารณสมบัติในหมู่บ้าน เช่น ถนน สะพาน คูคลอง บุดลอกแหล่งน้ำ ฯลฯ
- 2.3) พัฒนาอาชีพของราษฎร เช่น เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ปลูกพืชผักสวนครัว ทอผ้า หัตถกรรม เป็นต้น
- 2.4) จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ส่งเสริมใช้วิธีการเกษตรแผนใหม่ เช่น การปรับปรุงดิน เปลี่ยนพันธุ์พืช การใช้ยาปราบศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยหมักลดต้นทุนการผลิต การจัดไร่นาแบบสวนผสม ฯลฯ
- 2.5) ดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น การประกันราคาข้าว การจัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคารโค กระบือ โครงการ กสช. ฯลฯ
- 2.6) งานอื่นที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

3) ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย

มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 3.1) จัดเวรยามป้องกันเหตุร้ายในหมู่บ้านและจัดทำสัญญาเตือนภัย
- 3.2) รณรงค์ลดคอบายมุข เช่น ดื่มสุรา เล่นการพนัน
- 3.3) ป้องกันยาเสพติด เช่น เฮโรอีน ฝิ่น กัญชา คมกาว คมทินเนอร์ ฯลฯ
- 3.4) จัดกำลังป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในหมู่บ้าน เช่น เครื่องดับเพลิง
- 3.5) งานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

4) ฝ่ายกิจการการคลัง

มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 4.1) วางแผน จัดหา เก็บรักษา และควบคุมการใช้จ่ายของหมู่บ้าน
- 4.2) ช่วยเหลือทางราชการเร่งรัดการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรียน
- 4.3) จัดทำทะเบียนทรัพย์สินของหมู่บ้าน
- 4.4) จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน
- 4.5) งานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

5) ฝ่ายกิจการสาธารณสุข

มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 5.1) วางแผน จัดหา เก็บรักษา และควบคุมการใช้จ่ายของหมู่บ้าน
- 5.2) ช่วยเหลือทางราชการเร่งรัดการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรียน
- 5.3) ช่วยเหลือแพทย์ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำงานในหมู่บ้าน
- 5.4) การป้องกันโรคระบาด เช่น ฉีดวัคซีนป้องกันโรคหิวฉัดโรค ไข้ทรพิษ

โรคคอตีบ ฯลฯ

- 5.5) การวางแผนครอบครัว เช่น การคุมกำเนิด
- 5.6) การตั้งกองทุนเวชภัณฑ์และยา และกองทุนโภชนาการ
- 5.7) การรักษาความสะอาด จัดสร้างถังขยะ ทำรางระบายน้ำ หลุมซึมกำจัดน้ำเสีย
- 5.8) จัดสร้างภาชนะเก็บน้ำฝน และจัดสร้างส้วมซึมถูกลักษณะให้ครบทุก

หลังคาเรือน

- 5.9) งานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

6) ฝ่ายกิจการศึกษาและวัฒนธรรม

มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 6.1) ช่วยโรงเรียน คณะครู
- 6.2) จัดให้มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- 6.3) ส่งเสริมรักษาศิลยกรรม คำสั่งสอนทางศาสนา และประเพณีท้องถิ่น
- 6.4) ส่งเสริมกลุ่มเยาวชน
- 6.5) จัดตั้งสนามเด็กเล่น สนามกีฬาหมู่บ้าน
- 6.6) งานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

7) กิจการสวัสดิการและสังคม

มีหน้าที่เสนอข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 7.1) สำรวจและจัดทำบัญชีคนยากจนในหมู่บ้าน
- 7.2) ร่วมมือกับทางราชการและเอกชนในการช่วยเหลือส่งเคราะห์ต่าง ๆ
- 7.3) เพื่อให้ความช่วยเหลือดูแลคนพิการ เด็กกำพร้าและคนชรา
- 7.4) จัดสวัสดิการประชาชนในหมู่บ้าน เช่น ร้านค้าสวัสดิการ เป็นต้น
- 7.5) จัดให้มีที่พักผ่านหย่อนใจ เช่น สวนสาธารณะ ฯลฯ
- 7.6) งานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

8) ฝ่ายกิจการสตรี

มีหน้าที่เสนอข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 8.1) จัดตั้งกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน
- 8.2) ส่งเสริมรักษาประเพณีไทย
- 8.3) งานอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

1.6 ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านและที่ปรึกษาฝ่ายกิจการต่างๆ

ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ข้อ 3 ให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน ดังนี้

1. กรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิในเขตหมู่บ้าน เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน
2. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในระดับตำบล หมู่บ้าน เช่น หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรประจำตำบล พัฒนาการประจำตำบล เป็นต้น
3. ประธานหรือหัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ เช่น ประธานกลุ่มเกษตรกร ประธานสหกรณ์ เป็นต้น
4. ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบลนั้น
5. ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหรือตำบล 1 คน
6. บุคคลอื่นซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร

ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือแก่คณะกรรมการหมู่บ้านในด้านระเบียบวิชาการ กฎหมาย หรือประสบการณ์แก่ที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน

ที่ปรึกษาฝ่ายกิจการต่าง ๆ มีดังนี้

1. ฝ่ายกิจการปกครอง ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน
2. ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน
พัฒนากร 1 คน และเจ้าหน้าที่การเกษตร 1 คน
3. ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย หรือปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการปกครอง
สารวัตรใหญ่หรือสารวัตร สารวัตรปกครองป้องกัน และหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรตำบล
4. ฝ่ายกิจการคลัง ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน พัฒนากร 1 คน และเจ้าหน้าที่การเงิน
ของส่วนราชการต่าง ๆ
5. ฝ่ายกิจการสาธารณสุข ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยใน
หมู่บ้านหรือตำบลนั้น ๆ 1 คน
6. ฝ่ายกิจการศึกษาและวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ 1 คน
7. ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน พัฒนากร 1 คน
8. ฝ่ายกิจการสตรี ได้แก่ พัฒนากร 1 คน และเจ้าหน้าที่เกษตร 1 คน

1.7 การได้มาและการพ้นตำแหน่งของคณะกรรมการหมู่บ้าน

1.7.1 การได้มาของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีเงื่อนไขที่ต้องจัดให้มีการเลือก
กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- 1) ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงให้มีการเลือกตั้งแทน
ให้เต็มตำแหน่งที่ว่างและให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน
- 2) การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง
ให้กระทำภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนกำหนดออกตามวาระ
ไม่เกิน 180 วัน จะไม่เลือกตั้งแทนก็ได้

1.7.2 การพ้นจากตำแหน่ง

1. กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
ปกครอง และจะพ้นจากตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน เมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หรือ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเท่านั้น
2. กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ
จะพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งดังนี้

- 1) ออกตามวาระเมื่อดำรงตำแหน่งครบ 5 ปี
- 2) เสียสัญชาติไทย
- 3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 12 (3) ถึง (13)
- 4) เหตุเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่ง ได้แก่
 - 4.1) ตาย
 - 4.2) ได้รับอนุญาตให้ลาออก
 - 4.3) หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
 - 4.4) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกิน 3 เดือน
 - 4.5) ราษฎรมีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง
 - 4.6) ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ออกจากตำแหน่งเมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง

1.7.3 วิธีการเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ในการเลือกตั้งให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้ง โดยมีนายอำเภอ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอเป็นประธานและมีกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคนเป็นกรรมการ
2. วิธีการเลือกกระทำโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. 2533 โดยอนุโลม
3. เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ และให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน
4. กรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับสลาก

1.7.4 คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันรับเลือก
3. มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี จนถึงวันเลือก และเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน
4. เป็นผู้เต็มใจในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
5. ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตนักบวช

6. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ วิกัลจริต จิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ ดิคาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

7. ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการเมือง ข้าราชการประจำ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือลูกจ้างของ เอกชนซึ่งมีหน้าที่ทำงานประจำ

8. ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริตหรือเสื่อมเสีย ในทางศีลธรรม

9. ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ หน่วยงานของ รัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะทุจริตต่อหน้าที่และยังไม่พ้นกำหนดเวลา สิบปีนับตั้งแต่วันที่ถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

10. ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับ แต่พ้นโทษ

11. ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วย ป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่า ด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือ วัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดินในฐานความผิดเกี่ยวกับ ที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยการ พนันในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก

12. ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากตำแหน่งตาม ข้อ 6 หรือ 7 และยังไม่พ้น กำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันถูกให้ออก

13. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการ พลเรือนและยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2537) คู่มือการพัฒนาประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น

..... (2544) คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์อาสาศึกษาคินแดน กรมการปกครอง

..... (2547) คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้าน กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์อาสาศึกษาคินแดน กรมการปกครอง

จิตรพรหมชุติมา (2541) พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนแออัดใน

กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร กองการพิมพ์ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
นรรนิติ เศรษฐบุตร (2535) "การมีส่วนร่วมทางการเมือง" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและ
กระบวนการทางการเมืองไทย นนทนุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชา
รัฐศาสตร์

ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ (2530) "การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร"
วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล คณะสังคมวิทยาและ
มนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปิยนุช เงินคล้าย และคณะ (2540) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเปรียบเทียบ
ประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท กรุงเทพมหานคร กองการพิมพ์
สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พงศกร รอดชมภู (2540) "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทย : ศึกษากรณีปัจจัยที่มีการ
ประเท้วมีความยาวนาน" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิทักษ์ สาเขตร์ (2535) "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง
บ้านแม่บัวใหม่ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก" คั่นคว่าแบบอิสระปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วสันต์ สุวรรณ (2547) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะ
กรณีตำบลหนองจ่อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2545) "วัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย"
ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- วันเพ็ญ ชวรางกูร (2539) "ทัศนคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวเขาเผ่าอีโก้ หมู่บ้าน
พาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย" ค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วิชัย ลือวรรณ (2537) "ศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาประชาธิปไตย : ศึกษา
เฉพาะกรณีอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่" ค้นคว้าแบบอิสระปริญญา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วิลาศ โลหิตกุล (2547) "รูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์" วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช
- ศุภรัตน์ รัตนमुख และขงยุทธ พึ่งวงศ์ญาติ (2541) ความสามารถในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับ
หมู่บ้านในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของ
คณะกรรมการหมู่บ้าน กรุงเทพมหานคร กองการพิมพ์ สำนักเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2538) การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา กรุงเทพมหานคร
เอส แอน จี กราฟฟิค
- สุจิต บุญบงการ (2534) "ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน" ใน เอกสารการสอน
ชุดวิชาปัญหาการเมืองไทยปัจจุบัน นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สาขาวิชารัฐศาสตร์
- _____ (2537) การพัฒนาทางการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทาง
การเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์ (2534) ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
เทพรัตน์การพิมพ์
- สุพล ใจตุ้ย (2545) "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544" ค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อรุณรัตน์ ม่วงไหม (2540) "ปัจจัยทางการเมืองและเศรษฐกิจ กับการดำรงตำแหน่งกำนัน ศึกษา
เฉพาะกรณีจังหวัดชลบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Lester W. Milbrath, and M.L.Goel. (1977) *Political Participation: How and Why do People Get
Involved in Politics.* 2nd ed. Chicago: Ran McNally College Publishing.

Myron Weiner. (1977) "Political Participation : Crisis of the Political Process" , *In Cress and
Sequences in Political Development.* Leonard Binder (et al) .Princeton NJ: Princeton
University Press.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวภัชวีรภรณ์ ทาวดี
วัน เดือน ปีเกิด	5 กันยายน 2511
สถานที่เกิด	อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2541 บธ.บ. (การบัญชี) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2537
สถานที่ทำงาน	ที่ทำการปกครองอำเภอแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ตำแหน่ง	ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครอง 6 ว)